يوه دنيا خبري

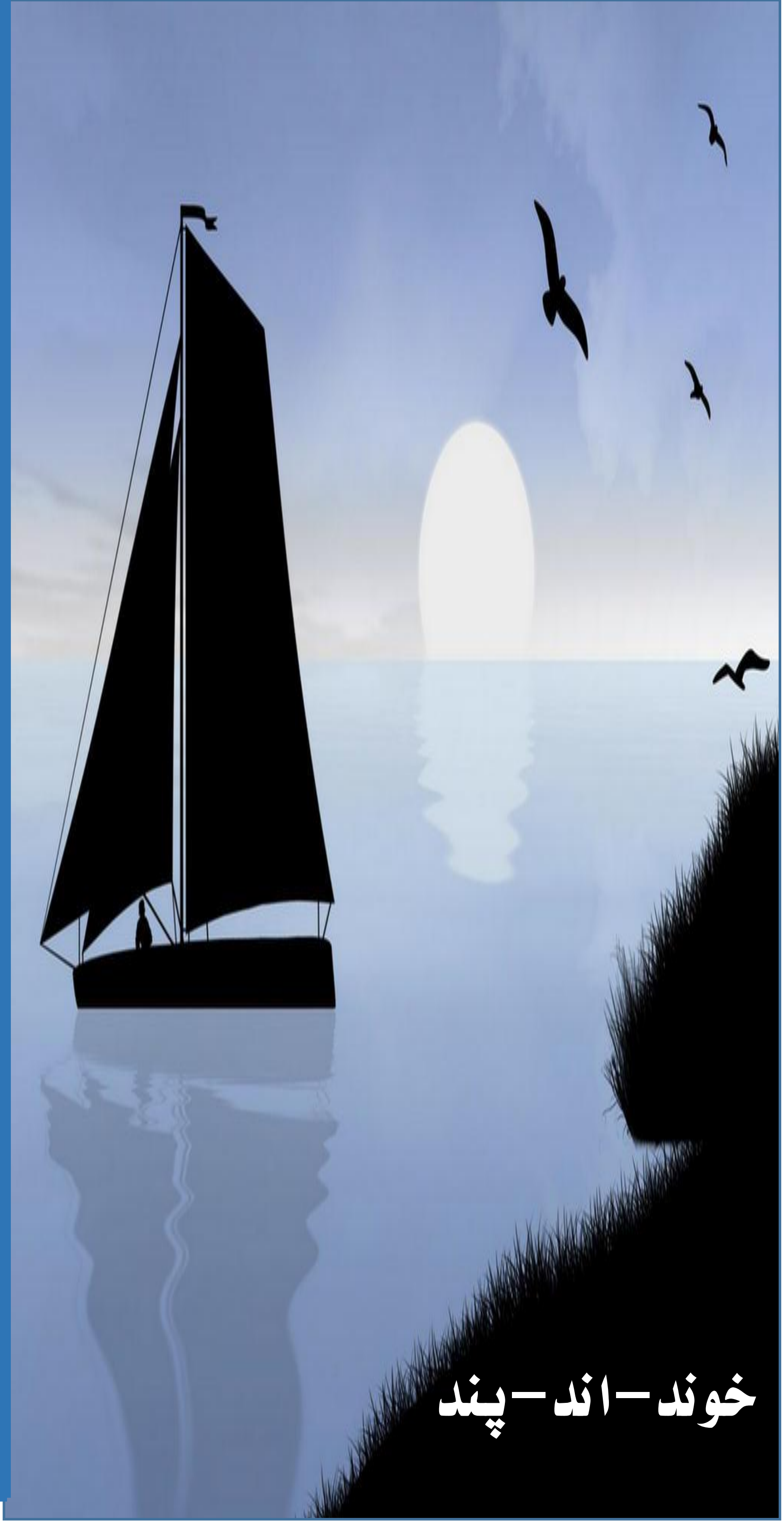

رحمت شاه فراز

Download from:aghalibrary.cm

یــوه دنیـــا خبــرې

خوند – اند – پند

ژباړه او ټولونه:

رحمت شاه فراز

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	یوه د نیا خبرې
ژباړه او را ټولونه:	رحمت شاه (فراز)
کمپوزاو پسول:	رحمت شاه (فراز)

شمیره : 0093 (0) 78 063 48 38

واتساپ : 0093 (0) 76 75 74 834

بربښنالیک : rsfaraz4@gmail.com

لیکلړ

سریزه..6

د((سینوهه)) له کتاب څخه 7

د ژوند راز..15

غر..16

بخیل..17

مینه 17

باد او لمر..18

باز او توپان...19

د موروږځ 20

د لټون فلسفه..22

د وخت فلسفه...23

وخت 25

د خبرو فلسفه 30

د ناروغۍ فلسفه 34

د غم فلسفه 38

د ټوکر مجسمه.. 42

د واده ژوند.. 44

لېونۍ اوبه 47

لوړې ارادې.. 48

حضرت بايزيد بسطامي رح او يهودي راهب.. 51

د حضرت بايزيد بسطامي رح ځينې کيسې.. 60

د پيغمبر ص ځانګړنې 64

د عربو حريص 64

پر ماشوم امر کول.. 66

په عادي خبرو کې د قرآن کريم آيتونه 66

په لمانځه کې هېر شوی ځای ورياد شو 72

د اما ابو حنيفه خوب.. 72

د خدای قدرت.. 73

د ځينو صحابوو له خوا ازاد شوي بنديان 75

ځيرکتيا.. 75

امام ابو حنيفه رح او يو اعرابي 77

سریزه

وخت په وخت، په بېلا بېلو کتابونو، انټرنيټي وېبپاڼو، مجلو او ورځپاڼو کې مې چې کوم څه لوستي، خوښ شوي مې دي او د پند او اند خبرې مې پکې تر سترګو شوې، نو هماغه وخت مې ژباړلي دي. دا کتاب د همداسې مقالو، کیسو او مطالبو یوه کوچنۍ ټولګه ده. د کتاب له دوو لیکنو ((د سینوهه له کتاب څخه او د ژوند راز)) پرته نورې ټولې لیکنې، ژباړې دي. په پورتنیو دوو لیکنو کې ((د ژوند راز)) زما خپله لیکنه او ((د سینوهه له کتاب څخه)) لیکنه بیا له همدې کتاب (سینوهه) څخه کټ مټ را اخیستل شوې خبرې دي. کله به مې چې سینوهه مطالعه کاوه، نو کومه خبره به مې چې ډېره خوښه شوه، په کتابچه کې به مې راسره ولیکله. وروسته مې بیا هغه ټولې خبرې کمپوز کړې او اوس دا دی ستاسې په وړاندې دي.

یوه یادونه چې ښه به وي ښښنلیک یې وبولم دا ده چې دا لیکنې مې په بېلا بېلو وختونو کې ژباړلي او را ټولې کړې دي، له همدې کبله د ډېری لیکنو ماخذونه رانه هېر او لا درکه شوي، چې په دې برخه کې له لوستونکي د ښښنې په تمه یم. البته هغه ماخذونه چې د بیاکتنې پر مهال به مې ذهن ته راغلل، هغه مې همالته له لیکنو سره یو ځای یاد کړي.

دا کتاب کوم علمي کتاب نه دی او نه په دې موخه برابر شوی، بلکې ډېری لیکنې یې تفریحي رنګ لري؛ خو ډاډه یم چې یوه لیکنه به هم داسې نه وي چې د فکر، پند او نصیحت یوه خبره و اشاره ونه لري.

په دې هیله چې د علمي سفر په جریان کې مو دا کوچنی کتابګی له داسې ذهني تفریح برخمن کړي چې څه نا څه علمي و فکري ګټه هم در ورسوي.

ستاسو

رحمت شاه فراز

د ((سینوهه)) له کتاب څخه

ژباړه: ډاکټر محمد عیسی ستانکزی

- پاک تشناب او یخو و ګرمو اوبو حمام کول سړی ښکلی کوي.
- له هر پړاو وروسته د پلرونو علمونه زامنو ته لیږدول کیږي او زامن پرې نوي شیان ور زیاتوي او بیا یې خپلو زامنو ته سپاري.
- حقیقت بیانول ډېر سخت دي او خلک چمتو نه دي چې حقیقتونه واوري، ان که د دوی په ګټه هم وي. په حقیقت کې د خلکو عقل له خرافاتو او چټیاتو سره روږدی شوی وي، له همدې امله هره چټي نظریه مني خو یو عقلي حقیقت نه مني.
- تر هغه چې انسان نوي شیان او پېښې نه وي لیدلې، ځان بشپړ ګڼي، خو له هغه وروسته چې پوه شي، د هغه پر معلوماتو او علمونو سربېره په نړۍ کې ډېر نور علمونه او معلومات هم شته نو ځان ورته کوچنی ښکاري او همدغه وخت په خپل عیب پوهېږي. له همدې امله بې علمه او بې خبره کسان ډېر ژر مغروره کیږي، ځکه چې فکر کوي، په ټولو شیانو پوهېږي او په نړۍ کې تر ده لوړ او تکړه بل څوک نشته. له همدې امله کله چې ګورو یو نارینه یا ښځینه کبر لري او موږ ته په ټیټه سترګه ګوري، باید پوه شو چې ډېر احمق او ناپوه دی او له دې کبله چې په څه نه پوهېږي او تجربه نه لري، نو ځان تر نورو لوړ ګڼي.
- کله چې خلک ناروغه کیږي او په دردونو اخته کیږي نو بیا د ډاکټر ملتیا هم ورته مهمه نه وي، بلکې د دې پر خلاف دا وایي چې ایا ډاکټر تکړه دی او که نه ؟ درمنله کوی شي او که نه ؟

- آس داسې يو ياغي څناور دی چې لوی او فرمان نه منونکی دی. کله چې څوک پرې سپور شي نو د مخې دواړه پښې پورته کړي او سپور پر ځمکه وغورځوي، له همدې امله په مصر او سوریه کې خلک تل پر خره سپرېږي چې بې ازاره او فرمانبرداره دی او جنګي ګاډی په خره پورې تړي.
- هېڅ يو ټولواک په ازادۍ باور نه لري بلکې په دغو نومونو خلک غولوي چې خپل حکومت وکړي.
- يو ملت د پسونو د يوې رمې په شان دی او بايد هغوی په ځينو شيانو بوخت وساتل چې حکومت پرې وکړی شي.
- کله چې پر يوې کڅوړې تېل وموښل شي، سوري يې بند شي او بيا پکې باد پوکړای شي نو کڅوړه وپړسېږي، د کڅوړې خاوند فکر کوي چې په لاس کې يې يو ستر شی دی، خو کله چې کڅوړه سوری شي او باد يې ووځي نو کڅوړه بېرته کوچنۍ شي.
- کله چې يو څوک په قدرت او شتمنۍ کې عادت شي نو بيا داسې مينه ورسره پيدا کوي چې د قدرت او شتمنۍ په لاره کې ځان هم قربانوي.
- کله چې انسان پوه شي چې بل غولولی شي امکان نه لري چې ترې تېر شي.
- که د بدۍ سزا په نېکۍ ورکړو، که څه هم له دې امله به بدي رامنځته شي خو تر هغې بدۍ به ډېره کمه وي چې وغواړو بدي په بدي سره جبران کړو.
- ښکلا د دې سبب کېږي چې د خلکو په منځ کې مينه پيدا شي او په يوه ملت کې که ټول نارينه او ښځې ښکلې وي، نو رخې او کينې نه پيدا کېږي.
- دا طبيعي چاره ده چې ناروغ اولاد په پلار ډېر ګران وي.

- کله چې د کار او له بې وزلو سره د مرستې او لاس نیوي مرکز د انسان له نظره ډېر وړوکی ښکاره شي، دلیل یې دا وي چې شتمني او تجملاتو د هغه روح تیاره کړی او د عاطفې سرچینه یې ور وچه کړې وي.
- ټیټ او ناپوه کسان چې پخپله پرتم او حیثیت نه لري، له بخیلۍ څخه په معتبرو او مخورو کسانو پسې خاندي. دوی فکر کوي چې په دې کار سره به خپل کمی او حقارت جبران کړي.
- پخوانۍ مسئلې نن سبا د توجیه وړ نه دي، د دې لپاره چې د انسان د عمر هر پړاو خپلې غوښتنې او اړتیاوې لري، باید له هغو سره سم عمل وشي.
- تېر وخت چې هر ډول وو، تېر شو، باید د نن ورځې لپاره فیصله او اقدام وشي.
- هغه ډول چې یو چینجی مېوه خوري او له دننه یې خرابوي د وخت تېرېدل هم لکه یو چینجی داسې دی چې تاندوالی او نېکمرغي له منځه وړي او که ظلم او بې عدالتي هم ورسره یو ځای شي، ښادي او نېکمرغه ډېره ژر له منځه ځي.
- انسان د خپلو احساساتو مریي وي، د هغه شي غلام کېږي چې مینه ورسره کوي، که هغه انسان وي، حیوان، نبات او یا جماد وي.
- کله چې د ((ولې ؟)) پوښتنه نه وي، استبداد او زور واکي رامنځته کېږي، مشران له همدې امله د ((ولې)) پوښتونکي نه پرېږدي.
- د یوه ملت له زړونو څخه د خرافاتو لرې کول د یوه ستر هرم تر جوړولو هم سخت کار دی.
- هر څه چې د مینې په ګټه وي حتی که هغه درواغ هم وي، خوندور وي.

- د مقام او فرصت غوښتنه د بشر یوه طبیعي غریزه ده، که څه هم په ټولو انسانانو کې نشته خو په کومو کسانو کې چې شته، هغوی ارام نه پرېږدي.
- خلک غواړي د سترو کسانو مېرمنو پسې تر حده زیاتې خبرې وکړي او تر هغه ډېرې یې بدنامې کړې چې په رښتیا دي.
- هنر داسې شی دی چې په دوستي او دښمني نه پوهېږي او کله خو داسې هم کېږي چې یو هنرمن د دښمنۍ په حال کې داسې اثر وپنځوي چې په دوستۍ کې یې نه شي کوی.
- شتمني انسان ډارن، بې حیثیته او محافظه کارۍ ته جوړوي. شتمن سړی وېرېږي چې که له خطر سره مخامخ شي، نو خپله شتمني به له لاسه ورکړي او بېوزله به شي.
- مرګ له وېروونکي خوبه را ویښېدل دي.
- که څوک ووایي زه ځان ډېر ښه پېژنم، بیا هم د دې وس نه لري چې ځان بشپړ وپېژني او کله نا کله به داسې کار هم وکړي چې وروسته نه شي پوهېدی ولې یې دغه کار کړی دی؟
- انسان فطرتاً په خیالونو کې ژوند کوي، تل راتلونکي ته هیله کوي او تصور کوي چې له پخوا څخه به ښه راتلونکی ولري، خو د انسان د بدبختۍ یو عامل دا دی چې له تېرو ترخو تجربو څخه درس نه اخلي او فکر کوي چې راتلونکی به په دې دلیل چې لا نه دی راغلی تر پخوا ښه وي.
- یو سړی له دې کبله چې نارینه دی، هېڅکله نه هوښیارېږي او تل به ماشوم او لېونی وي.
- د یوه ملت ډله ییزه خوشالي په دې کې ده چې په ګډه چیغې ووهي. بې له دې چې دلچسپي ولري، ولې نارې وهي او د نارو په وخت کې څه وایې؟ د دې خبرې لامل دا دی چې کله یوه ډله په ګډه نارې وهي، ځان مضبوط او

پیاوړی احساسوي او تصور کوي چې د یوه سپېڅلي، ګډ او مشروع هدف لپاره نارې وهي.

- کله چې په ژوند کې څوک د خوشالي هیله نه شي کوی، هغه نه ډارېږي.
- د نړۍ خلک دوه ډوله دي: یوه ډله د عمر له پیله تر پایه بې وزله پاتې کېږي. دوی نه شي کوی چې د نورو د تاوان له لارې او د هغوی د وینو په زبېښلو سره د بډایتوب لاره پیدا کړي. دوهمه ډله هغه کسان دي چې د خلکو په تاوان او د هغوی د وینو د زبېښلو له لارې یې د بډایتوب لارې چارې زده کړې دي، که دغه ډله کسان پخپل ژوند کې شل ځله هم خپله شتمني له لاسه ورکړي، بیا به هم شتمن شي، ځکه پوهېږي چې په څه ډول باید د نورو په زیان، دوی شتمن شي.
- کله چې یو ځناور یا وحشي حیوان موړ شي، له نورو ځناورو سره بیا کار نه لري، مګر انسان چې وږی شي، بیا هېڅکله نه مړېږي.
- انسان په ژوند کې ډېر کلونه له ملګري پرته پاتې کېدی شي، خو د مرګ په وخت یوه ملګري ته اړتیا لري، په تېره بیا چې یو ستر کس او پاچا وي.
- هغه کس چې زموږ نصیحت ته د بې پامۍ له امله بدبخته شوی دی، د دې بې پروایي سزا یې په خپلې بدبختۍ سره تېر کړې ده، موږ یې باید اوس ونه رټو چې ولې دې زموږ نصیحت ته پام نه دی کړی.
- یو پیاوړی ګنهګار تر هغه له سزا خوندي وي چې قدرت ولري، خو کله چې کمزوری شو، بیا سزا ورکول کېږي.
- تر هغه چې انسان په یوه ستر کار لاس پورې نه کړي، ستره ګټه نه شي کوی او په سترو کارونو کې د تاوان احتمال ډېر وي.
- مرګ هېڅ درد نه لري. هر ډول درد او کړاو د ژوند له امله وي، نه د مرګ له امله.

- دلته څوک اعتراض نه کوي، ځکه خلک له لوړې په تنګ شوي وو او ملت هغه خره ته ورته وو چې بار کړی یې وي او د متروکې او چوکې په زور په یوه ناپایه سرک روان وي چې د ډېرې ستړیا له کبله خپل خاوند په لغته هم نه شي وهی.
- د انسانانو تر منځ هېڅ توپیر نشته، ځکه چې ټول لوڅ پیدا شوي دي. د هېچا په هکله باید د هغه د پوستکي د رنګ، ژبې، جامو او ګاڼو پر بنسټ قضاوت ونه کړو، بلکې د انسان زړه ته باید وکتل شي او د هغوی د زړونو په اساس قضاوت وشي، ځکه خو یو ښه سړی تر بد غوره دی او یو هوښیار کس تر ظالم ښه دی.
- که غواړئ یوه شئ چې ولې ټول انسانان سره یو شان دي او یو پر بل غوره نه دي، هغوی د بدبختیو او د رنځونو په وخت وازمایئ او د هغوی په هکله قضاوت وکړئ.
- عدل او ظلم داسې شیان نه دي چې هغه له یو بله بېل کړو، په نړۍ کې داسې قاضي نشته چې د عدالت او ظلم ترمنځ توپیر وکړی شي.
- انسان داسې دی چې له خپل اوسني ژونده ناراضه وي او د تېر وخت ارمان کوي او یا فکر کوي، راتلونکی ژوند به یې تر نني ژونده ډېر ښه وي.
- انسان له حقیقي پېښو څخه افسانې ته ډېره ترجیح ورکوي. د بېلګې په ډول یو کیسه ویونکی چې خوله خلاصه کړي او کیسه پیل کړي، نو خلک پرې را ټولېږي. دوی ښه ګوري چې دغه کس پخپله په کوڅه کې په خاورو کې ناست دی، خو دوی ته چې وایي خزانې به ومومئ او شتمن به شئ، نو خلک یې پر خبرو باور کوي.
- انسان د پوهو کسانو د کتابونو په لوستلو نه اصلاح کېږي.

- ځينې وخت د يوه کس د ژوند پېښې د هغه له نوم سره داسې اړخ لګوي چې خلک فکر کوي، نوم د انسان په برخليک کې ستر رول لري.
- انسان چې هر څومره بېوزله شي، خو کله چې خپل ماشومتوب ته ستون شي، د خوشالۍ ډېر شيان پکې موندلی شي او له دې اړخه شتمن او بې وزلي سره ورته دي.
- شتمن هغه څوک نه دی چې سره زر ولري، بلکې هغه څوک شتمن دی چې په لږو قناعت وکړي.
- زموږ هر شی زموږ د افکارو زېږنده وي، هغه کسان چې لوړ فکرونه لري او چمتو وي چې خپل افکار په خپل وخت عملي کړي يو ستر انسان دی.
- په هغه ټاټوبي کې چې دومره خوشبويه او ښکلې ونې وي، هېڅوک بدبخته نه دي. خو کله چې د مريپانو ټپي اندامونه مې وليدل نو پوه شوم چې دلته هم کم بختان پرېمانه دي.
- په عامو خلکو کې دغه خبره ډېره وي چې د عمر تېرېدل هېروي او دا نه په زړه کوي چې هر ماشوم لويېږي او د ځوانۍ پړاو ته رسېږي.
- يو رښتينی سړی له سختو حالاتو سره مخ کېږي، ځکه چې که رښتيا ووايـي نور خلک پرې اعتماد نه کوي.
- کله چې انسان له يوه هوسي پاچا سره وي بايد احتياط وکړي ځکه چې د پاچا نظر ناڅاپه بدلېږي.
- تر هغه چې احمقان دوکه نه شي او تاوان ونه زغمي، هوښياران به نه شي.
- کله چې يو کار بايد په بيړه ترسره شي، هر څومره چې پرې لږ خبرې وشي، ښه به وي، ځکه د ډېرو خبرو له امله ستونزې راولاړېږي چې په خلکو کې وېرې او شک ته لمن وهي.

- کله چې انسان د بدني زحمت تر څنګ له روحي پلوه هم تکليف وکړي نو بيا ډېر ستومانه کېږي.
- هغه ملت چې له وېرې او رعب سره مخامخ شي، هغه پوځ ته ورته وي چې له جنګه وړاندې يې ماتې خوړلې وي.
- سم او حق هغه شی دی چې زموږ له خوښې سره سم وي او ناسم او باطل هغه شی دی چې زموږ له خوښې سره سم نه وي. حق هغه دی چې شتمن يې غواړي او ناسم هغه دی چې بېوزلي ورته ګروهمن وي.

***

د ژوند راز

لیکوال: رحمت شاه فراز

ژوند یوه لوبه ده او د دې سیالۍ لوبغاړي موږ او تاسې یو. ځینې بریالي کېږي، خو ځینې بیا ماتې خوري. د ژوند سیالۍ له نورو سیالیو سره توپیر لري. هغه بریا چې موږ یې په عادي سیالیو کې لاسته راوړو د ژوند له هغې سره رغنده فرق لري.

د عادي سیالیو له بریالیتوب نه هغه څه لاسته راوړو چې نورو راته ټاکلي وي، خو د ژوند له بریالیتوب نه هغه څه ترلاسه کوو چې موږ یې هیله لرو او زموږ زړه غوښتي وي. د عادي سیالیو لپاره ښایي دومره زیار او هڅه ونه کړو، خو د ژوند سیالۍ را څخه تر وس زیاتې هلې ځلې غواړي ځکه زموږ هیلې او ارزوګانې وړې او عادي نه وي.

په دې سیالۍ کې به نه یوازې خپل او پردي له لاسه ورکوو، بلکې خپل ځان به هم له لاسه ورکوو.

بریا د انا له فنا سره تړلې. دواړه نه شي یو ځای کېدی، یو به خامخا له لاسه ورکوو.

له یوه عالم نه وپوښتل شوو چې د ژوندانه چارې مو ولې له عادت سره خلاف دي؟ ویې ویل: نه غواړم ورځنۍ چارې مې عادت وګرځي او خپلې موخې ته په رسېدو کې پاتې راشم.

د ژوندانه لپاره ارزو او اراده خورا اړین دي. که ارزو نه وي، اراده نه شو موندلی. او که اراده ونه لرو، بریالیتوب به مو په برخه نه شي. په ژوند کې د بریا راز د څنګیزو او آرو چارو له یو بله بېلول او آرو کارونو ته لاس اچول دي.

***

غبر

یوه ورځ پلار او زوی د غرونو په منځ کې یو چکرته روان وو. ناڅاپه هلک ولوېد، له خولې یې کریغه ووته: آه...
له مقابل لوري هم د ((آه)) غبر راغی، ماشوم په دې کار ډېر حیرانه شو.
چیغه یې وکړه: ((ته څوک یې ؟))
له هغې خوا غبر راغی: ((ته څوک یې ؟))
ماشوم په لوړ غبر وویل: ((زه درسره مینه لرم!))
له بل لوري غبر راغی: ((زه درسره مینه لرم!))
ماشوم بیا چیغه وکړه: ((لوده، بې عقله!))
له هغې خوا هم غبر راغی: ((لوده، بې عقله!))
ماشوم نه پوهېده، چې څه روان دي. له خپل پلاره یې پوښتنه وکړه: پلاره! دا څه دي ؟
پلار وخندل او په لوړ غبر یې وویل: ((ته اتل یې!))
له بل لوري هم همدا غبر راغی: ((ته اتل یې!))

زوی یې بیا هم پوه نه شو، پلار یې خواته ورغی او ورته یې وویل: ((زویه! خلک دې ته ازانګه وایي، خو همدا د ژوند حقیقت دی. څه چې موږ کوو یا وایو، زموږ ژوند هماغه څه را کوي. خبره به داسې درته را لنډه کړم چې ژوند زموږ د خپلو کړنو انعکاس دی. که غواړې چې نړۍ مینه در کړي، نو په خپل زړه کې دې مینه پیدا کړه. که غواړې لوبډله دې پیاوړې او ځواکمنه اوسي، ځان پیاوړی او ځواکمن کړه. زموږ دا اړیکه په هر څه کې په همدې ډول ده، د ژوند په ټولو برخو کې. ژوند به هغه څه در کړي چې تا ژوند ته ورکړي وي. ژوند یوه پېښه یا حادثه نه ده، بلکې ستا خپل انعکاس دی.))

***

بخیل

وایي په یوه کلي کې یو ډېر بخیل سړی اوسېده. ده هر هغه څه چې لرل، وپلورل او د سرو زرو یو څراغ یې پرې واخیست. یو کډی یې وکیند او دا څراغ یې پکې خښ کړ. بخیل سړی به هره اونۍ راته، کډی به یې را لوڅ کړ، څراغ به یې را وایست، په لاس کې به یې تاو را تاو کړ، بېرته به یې په کډي کې کېښود او کډی به یې په خاورو پټ کړ. څه وخت همداسې تېر شو، یوه ورځ یوه غله دا بخیل سړی ولید چې کډی یې راوسپړه او یو څه یې ترې را و ایستل او بېرته یې پټ کړل. د دې لپاره چې ووینې چې دې سړي څه پکې ایښي دي، ورغی او کډی یې را لوڅ کړ، ویې لیدل چې د سرو زرو څراغ دی. څراغ یې ور واخیست او کډی یې بېرته په هماغه ډول پټ کړ. یوه اونۍ وروسته بخیل سړی بیا راغی، کډی یې را لوڅ کړ، خو څراغ یې پکې ونه موند. په زوره زوره یې چیغې کړې، سر شکوونی یې جوړ او رمباړې یې پیل کړې. ګاونډي د ده چیغې واورېدې. د دې لپاره چې وګوري څه شوي، د بخیل سړي کور ته ورغی. بخیل سړي ټوله کیسه ورته تېره کړه. ګاونډي ورته وویل: ژاړه مه، زه به یو چل در وښیم. لاړ شه. یوه تېږه راوړه او په همدې کډي کې یې خښه کړه. هره اونۍ ورته راځه او همدا تېږه ګوره او بېرته ځه، ځکه تا ته سره زر او تیږه څه توپیر لري، ته خو هسې هم ګټه نه ترې اخلې. لکه له خپلو سرو زرو دې چې دا دومره کاله هېڅ ګټه وا نه خیسته.

***

مینه

دا کیسه د اوس وختونو نه ده، پخوانۍ کیسه ده. یو ځل یوې نجلۍ د خپل پلار طلایي رنګ کاغذ چې ډالۍ پرې پسولل کېږي، ضایع کړ. پلار د خپلې لور په دې

کار ډېر زیات خفه شو او ویې وهله. په پلار یې پیسې ګرانې وې او ډېر زیات پرې خفه وو.

په هر حال، پلار یې د ونې لاندې ناست وو، لور یې ورته راغله او یوه ډالۍ چې په ښایسته کاغذه کې یې پېچلې وه، خپل پلارته ورکړه. پلار یې سخت خوشاله شو او خفګان یې له منځه ولاړ، خو کله یې چې ولیدل، په قوتي کې هېڅ هم نه وو او یو تش ډبلی وو، نو غوسه او قهر یې لاپسې زیات شو او لور ته یې په غوسه کې وویل: نه پوهېږې چې کله څوک یو چاته ډالۍ ورکوي، په منځ کې یې باید یو څه وي. نجلۍ په ژړغوني غږ چې سترګې یې هم له اوښکو ډکې وې، وویل: پلاره، نه یې وینې ؟ ډبلی تش نه دی، ما ستا لپاره خپله مینه پکې ایښې ده او دا ټوله مینه ستا لپاره ده. پلار یې په خپل کار پښېمانه شو. خپله لور یې په غېږ کې ټینګه ونیوله. د خدای کارونه دي، لور یې یو څه وخت وروسته مړه شوه. د نجلۍ پلار به دا ډبلی هر وخت د خپل بالښت لاندې ایښی وو ، ورته کتل به یې او له سترګو به یې اوښکې روانې وې.

کټ مټ همداسې، زموږ ملګري، زموږ د کورنۍ غړي او زموږ خدای له موږ سره ډېره زیاته مینه لري، په ښکاره نه راته برېښي، خو که ورته ځیر شو، ډېر څه شته چې د هغوی مینه پکې لټولای شو.

***

باد او لمر

وایي یو وخت د باد او لمر تر منځ جنجال شو . باد ویل: زه له تا څخه زورور یم. لمر ویل: نه زه پیاوړی یم. په همدې وخت کې دوی یو لاروی ولید چې ځان یې په یوه پټو کې پېچلی وو. دواړو پرېکړه وکړه چې که هر چا له دې لاروي څخه پټو ایسته کړ هغه پیاوړی ده. دواړه په دې خبره رضا شوو.

باد وويل لومړی زه زور ازمایم. باد خپل ټول زور وواهه چې له لاروي پټو وتښتوي او لرې یې ترې وغورځوي . مګر باد چې څومره زور واهه، هماغومره لاروي خپل پټو کلک نیولی وو، لنډه دا چې باد خپله ټوله هڅه وکړه خو بریالی نه شو.

د لمر نوبت راغی. لمر ورو وموسل. لاروي د ګرمۍ احساس وکړ پټو یې له ځانه لرې کړ او په لاس کې یې ونیو. لمر لږ نور هم وموسل او موسکا یې ورو په ورو ګرمېده، په پای کې لاروي بیخي ډېره ګرمي احساس کړه او فکر یې وکړ چې نور نو پټو ته اړتیا نه لرم او ایسته یې وغورځاوه. په دې ډول لمر له باد څخه زیات پیاوړی شو.

پند: په زور هغه څه نه شي تر لاسه کېدای، چې په مسکا لاسته راتلای شي.

***

بازاو توپان

آیا پوهېږئ کله چې توپان راځي نو باز مخکې له مخکې لا په دې پوه وي چې توپان به کله راځي ؟ د توپان له راتلو مخکې باز یوه لوړ ځای ته ځي او د باد راتلو ته په تمه وي. کله چې توپان راشي، باز خپلې وزرې داسې وغوړوي چې توپان یې له ځانه سره والوزوي او د توپان له پاسه الوتنه پیل کړي. کله چې توپان ښکته ځي، باز د توپان له پاسه وي. توپان نه شي کولای چې باز له ځانه سره بل ځای ته یوسي. د توپان په وسیله باز کولای شي چې په آسانۍ سره لوړو لوړو غرونو ته ورسېږي. باز د هغو بادونو په واسطه چې توپان یې له ځانه سره لري، بره خواته ځي.

کله چې د ژوند توپان په موږ راشي او توپان ووینو، کولای شو د همدې توپان له پاسه الوتنه وکړو. که مو په خدای پوره باور او ایمان وي، نو توپان نه شي کولای چې موږ ته کوم تاوان ورسوي. موږ کولای شو د خدای په مرسته د توپان له پاسه حرکت وکړو. خدای موږ ته دا توانایي را کړې چې د توپان د بادونو له پاسه حرکت

او الوتنه وکړو، هغه توپان چې له ځانه سره ناروغي، ماتې، خفګان، تاوان او ضررونه راوړي، موږ کولای شو پر هغو برلاسي او بریالي شو.

***

د مورورځ

یو سړی د ګلانو پلورنځي ته ودرېد، غوښتل یې چې د خپلې مور لپاره یو ګل واخلي. د سړي مور له ده نه دوه سوه میله لرې اوسېده. له موټره را کوز شو، خو ویې لیدل چې یوه وړه نجلۍ د ګلانو د پلورنځي دباندې ناسته ده، ډېره خفه او غمجنه ده. سړی د هغې څنګ ته ورغی او په مینه یې ترې وپوښتل: ولې خفه یې؟

هغې وویل: غواړم مور ته مې یو ګل واخلم، پنځه اویا سېنټه لرم او ګل په دوه ډالره ده.

سړي ورته وویل: راځه.

پلورنځي ته ننوتل او د نجلۍ لپاره یې یو ګل واخیست، خو د ځان لپاره یې وانه خیست. نجلۍ ته یې وویل: آیا کولای شم تا تر خپله کوره په موټر کې ورسوم.

وړه نجلۍ خوشاله شوه، ویې ویل: هو، ته به هم له ما سره زما مور ته ورشې.

دواړه په موټر کې کېناستل، یوه هدیره را ورسېده.

نجلۍ وویل: موټر ودروه، بس همدلته.

نجلۍ له موټره ښکته شوه او په منډه ورغله په یوه قبر یې هغه ګل کېښود.

سړي چې دا ولېدل په سترګو کې یې اوښکې راغلې او په چټکۍ بېرته راغی، د ګلانو پلورنځي ته. د ګلانو یوه ښکلي ګېډۍ یې واخیسته او دوه سوه میله سفر یې وکړ او هغه ګلان یې خپلې مور ته ور ورسول.

***

د بېلتون فلسفه

خلیل جبران

د اپرېل ښکلی او روڼ سهار دی. د لمر وړانګې له نویو غوړېدونکیو غوټیو سره لوبې کوي او د ګلبڼ اوسېدونکي د سهارني نسیم له عطرینو وږمو خمار خمار دي.

څلور خواوو ته د ډاډ پېر ده او د نوي ژوند خوږوالی دی.

خو آه، زه! زما ژوند خو اوس هم یو بې نوره سهار ته ورته دی. چوپ او غمجن، لکه له حد نه زیات د غوړېدلي ګل پاڼې چې خورې ورې وي.

له تا پرته! ښکلی ګلبڼ راته سپېره ښکاري او د سهار ښایسته او ګلالۍ څېره راته مړاوې برېښي.

په نړۍ د مازدیګر سوروالی خپور شو. لمر د خرما تر ونې شاته پټېږي او په هوا کې کیف او خوند را ټول دی.

په هر شي د ژوند لړزا راغلې لکه د باد په نرمو وږمو چې د ونو پستې څانګې نڅا کوي.

خو زما لپاره خو دا ماښام هم، د مني له غمجن مازدیګره کم نه دی. داسې احساس کوم لکه ذره ذره چې په خپل جانان کې ډوبه وي او د نړۍ ګلبڼ بې نوره دی... غوټۍ ژاړي او پاڼې په غم اخته دي.

له تا وروسته ماته هر خوند له درده ډک ښکاري او د احساس له کړاوونو څخه تیت او پاشلی یم.

په شنه اسمان شوخ ستوري ځلیږي. سپوږمۍ د سیند له څپو سره پټ پټانی کوي. د هغې رڼا ډاډ بښونکې او روح خوشالوونکې ده.... خو نه پوهېږم، ولې؟ ماته دا محفل تت ښکاري او د سپوږمۍ ښکلې څېره د خړې شپې د چوپتیاوو کلی او د خفګانونو استوګنه ده.

له تا وروسته زما د جذبو احساس رژل شوی. اوس یو بې کاره موجود دی او د لېوني د خوب په څېر یوه پرېشانه اروا.

***

د لټون فلسفه

خلیل جبران

د شپې په چوپتیا کې، هغه وخت چې په دېواله سیوري په خوځښت راشي لکه وېروونکي پېریان چې پرې ګرځي را ګرځي او د اغزنې ونې له منځه په یوه اواز چیغې او غوغا پیل کړي.

ژېړه سپوږمۍ په کفن کې د نغښتي جسد په څېر ښکاري او ستورو د ورېځو پردې ایسته کړې او په غمجنو سترګو را ګوري.

نو زما روح د خیالي نړۍ په لارو د الوتلو لپاره ناکراره شي او په نا مریي درو کې تا لټوي.

خو اه! هغه هلته تا ونه مومي او نه هم ستا د پښو کومه نښه وي چې ستا استوګنه ترې په ډاګه شي.

آه! زما اروا! ستومانه، ماتې خوړلې او رټل شوې بېرته را وګرځې.

بیا! کله چې د خوب ښکلې ملکه ما په خپله غېږه کې ور پټ کړي تر څو د ژوند ستومانۍ د څو شېبو لپاره هېرې کړم او تریخوالی یې له یاده وباسم.

خو آه! زما بخته! چې د ناهیلې اروا، ارمان خو اوس هم په کرار نه دی. هغه ستا په لټون کې په فضا کې الوځي را الوځي. د هغه بې وطنه مرغه په څېر چې د اوسېدو هېڅ ځای نه لري!

په هر کونج کې لټون کوي. خو آه! ته خو هېڅېري هم نه ښکارې او نه ستا کومه خاطره پاتې ده! هغه په خپلې بدمرغۍ دومره ناکراره شي لکه د ساز په خاموشو تارونو کې غړېدونکې نغمه!

او بیا! زما ناهیلې او غمجنه اروا! ماتې خوړلې بېرته را وګرځې.

محفل ستا د خواږه یاد په اسرې او ستا د بېرته راتګ په تمه وي!

***

د وخت فلسفه

خلیل جبران

د زمانې له اوښتونونو او پېچلتیاوو بې پروا روان دی. په خپل ځان کې ورک ورک او په خپل ځان کې ډوب! نه په نن کې د ده لپاره څه راښکون شته او نه له سبا سره کومه لېوالتیا لري؛ بس د فکر او خیال یوه ادا ده چې د یوه ناوسه بدن لپاره د روح داړ او د ژوند وروستی تم ځای دی.

د پسرلي له مستۍ ډک سهار وي او که د مني بې کيفه غرمه! د ناروغ فرياد وي لکه خفه موسم او که د مني د پاڼې په څېر مړاوی چاپېريال وي؛ هغه له دنيا او مافيها څخه ناخبره روان وي، د باد د څپو په څېر! اوس راغی او اوس بېرته ورک شو.

په کوچني پېټي کې يې ګلورينې خنداوې پټې دي او د اضطرار برېښناګانې پکې نغښتې دي! د اسرې څپې دي او د ناهيلۍ څاڅکي! له هغه سره د اسوېلو لوګي هم شته او د خوشاليو زېرمې هم.

ډېر کله داسې احساسوم چې طبيعت يې په سينه کې د زړه پنځول هېر کړي که نه نو دومره بې حسي، داسې بې پروايي چې نه يې د اوښکو توپان په غم لړلی شي او نه يې د خوشاليو انبارونه خوشالولای شي.

خدايه، په ساعتونو په همدې فکرونو کې يم چې اخر رښتينې خوښې يې په څه کې ده.

د سهار له لمر سره يو ځای يې سفر پيل شي. د غرمې په سوځوونکي لمر کې هم دوام لري او د ماښام په خړه هوا کې کله چې ټول خپلو خپلو کورونو ته روان وي، د نړۍ په پراختياوو کې را تاوېږي. د شپې د تيارو په سيورو کې الوت کوي او د هغه مرغه په څېر چې هيڅبېرته يې هم د ټيکاو ځای او ځاله نه وي.

خو له دې توپيرونو سربېره نازکخيال شاعر ورته په تمه او اديبان ورته سترګې په لار وي.

که څوک خوشاله وي او که غمجن او ولاړ! د هر چا لپاره د شوال د مياشتې غوندې راځي. د سندرې په څېر خوږ او د بودۍ د ټال په څېر له تېر ايستونکو ښکلاوو سره.

او زما لپاره خو د هغه غږ! له هغه زرين ساز څخه کم نه دی چې د سهار په ښکلي وخت کې په عبادت ځايونو کې غږېږي. د هغه د پښو په ښکالو د روح ويده سازونه په کرنګېدو شي او د هغه راوړې پاڼې نيمايي ديدن وي.

خدایه! زما لپاره خو دا شتمني له نړۍ څخه هم ګرانبیه ده او د ژوندانه د ستومانیو غوره درملنه ده.

***

وخت

لیکوال: محمد حسین ازاد
کتاب: نیرنګ خیال

یو زوړ عمر خوړلی انځور دی. په لاسونو کې یې د ښاپېریو غوندې وزرې دي ته وا په هوا کې الوتنه پرې کوي. په یوه لاس کې یې د ساعت هینداره نیولې چې د نړۍ خلکو ته پرې د خپل تګ خبرداری ورکوي. او په یوه لاس کې یې لور دی چې د خلکو د هیلو او ارمانونو کروندې او د ژوند شېبې پرې رېبي. یا ظالم وینه بهوونکی دی چې په خپل تګ کې پر هېڅ‌ا هم زړه نه خوږوي. په خپل سر یوه کوڅۍ لري، هغه چې هوښیاران دي را وبه یې نیسي. خو د نورو کوڅۍ‌شاته وي، د ده کوڅۍ بیا مخې ته. په دې کې نغوته دې ته ده چې تېر شوی وخت د چا لاسته نه راځي؛ هو، هغه چې ځیرک او وړاند-لیدونکي دي، که یې مخکې لا را ودروي، نو وبه یې دروي.

***

د قومونو فلسفه

خلیل جبران

قوم د هغو بېلا بېلو اخلاقو، عقیدو او افکارو لرونکو وګړو ټولګه ده چې یوه معنوي اړیکه یې له یو بل سره تړي... هغه معنوي اړیکه چې له اخلاقو زیاته قوي، له عقیدې زیاته ژوره او له فکر زیاته مهمه وي.

کله کله د دین یو والی د دې اړیکې یو تار وي خو دا تار دومره قوي نه وي چې نورې قومي اړیکې له منځه یوسي. هو، که دا اړیکې سولېدلې او کمزوره وي لکه په ځینو ختیځو هېوادونو کې چې لیدل کېږي، نو بیا جلا خبره ده.

کله د ژبې یو والی د دې اړیکې بنسټیز علت وي، خو ډېری داسې قومونه شته چې په یوه ژبه خبرې کوي، مګر د سیاست، حکومتي نظام او ټولنیزو اندونو له مخې د هغوی تر منځ ژور اختلاف وي.

کله دنیوي یو والی د دې اړیکې بنسټ وي، خو په تاریخ کې داسې بېلګې بې شمېره دي چې له مخې یې مور ثابتولای شو چې بېلا بېلې هم-پښته قبیلې له یو بل څخه بېلې شوې او دا بېلتون د خپلمنځي شخړو، جنګونو، جګړو او په پای کې د زوال او فنا علت ګرځېدلای.

او کله مادي ګټې د یو والي لامل وي چې خپلوي پکې نغښتې وي، خو ډېری داسې ډلې شته چې هېڅ مادي ګټې نه لري پرته له نفسانیت او شخړو څخه.

ښه! نو بیا دا قومي اړیکه څه شی ده؟ او هغه کومه ځمکه ده چې د قومونو بتان پکې رامنځته کېږي؟

د قومي اړیکې په لړ کې زما یوه رایه دا ده چې مفکرین یې له دې امله عیبجنه ګڼي چې اصول او پایلې یې له محسوسو چارو سره اړیکه نه خوري.

په هر حال زما نظر دا دی چې:

هره قبیله یو ټولنیز نفس وي چې د خپل جوهر او طبیعت له مخې له انفرادي نفس سره ورته والی لري. دا ټولنیز نفس د خپل وجود لپاره د قبیلو وګړو ته اړمن دی لکه څرنګه چې ونه د خپل ژوند لپاره اوبو، خاورې، رڼا او تودوخې ته اړتیا لري، خو بیا هم له قبیلو څخه خپل یو خپلواک وجود لري او د هغه یو ځانګړی ژوند او بېله اراده وي. خو لکه څرنګه چې زما لپاره د دې زمانې تشخیص او ټاکل ستونزمن دی چېرته چې انفرادي نفس پیدا کېږي، همدارنګه زما لپاره د هغې زمانې تشخیص او ټاکل هم سخت دی چېرته چې اجتماعي نفس رامنځته کېږي، مګر بیا هم دا اړینه ګڼم چې مثلاً د مصر قوم د نیل په غاړه د لومړني حکومت د بسنټ له ایښودلو څخه لږ تر لږه پنځه سوه کاله مخکې را څرګند شو او له همدې اجتماعي نفس څخه مصر په خپلو ټولو فني، مذهبي او اجتماعي څرګندونو کې مرسته واخیسته.

کوم څه چې ما د مصر په اړه وویل هماغه د اشور، ایران، روم، عرب او داسې نورو نوو قومونو په اړه هم صدق کوي.... له نوو قومونو څخه زما موخه هغه قومونه دي چې له منځنیو پېړیو څخه وروسته منځته راغلي دي.

ما ویلي دي او سم مې ویلي دي چې اجتماعي نفس یو ځانګړی ژوند لري او لکه څرنګه چې د هر ساکښ یو ټاکلی عمر وي په همدې ډول د اجتماعي نفس لپاره هم یو وخت وي چې له هغه څخه تجاوز نه کوي. او لکه څرنګه چې شخصي وجود له ماشومتوبه تر ځوانۍ، له ځوانۍ تر مشرتوب او له مشرتوب تر سپین ږیر توب پورې له بېلا بېلو پړاوونو څخه تېرېږي، په همدې ډول د ټولنیز نفس وجود هم د خوب له بوج څخه وارخطا سهار را پاڅي؛ ورپسې د لمر له وړانګو څخه د غرمې تر رڼا پورې یون کوي او د بېزارۍ په جامو کې د ماښام تر را ښکاره کېدو پورې روان وي؛ په پای کې د شپې په چوپتیا کې د خوب ژور والي ته ورسېږي.

یوناني قوم، د مسیح ع له زیږېدو څخه زر کاله وړاندې راویښ او له میلاد نه پنځه سوه کاله وړاندې له عروج او پرتم څخه یوې خواته شو، خو کله چې د مسیح ع وخت راغی او د بیا بیا پاڅېدو له خوبونو څخه ستړی او ستومانه شو؛ نو له تلپاتې خوبونو سره د غاړه غړی کېدو لپاره د خوب ځای ته ورسېد.

عربي قوم د اسلام له راتلو نه درې سوه کاله مخکې منځته راغی او په همدې زمانه کې یې د خپل شخصي وجود احساس وکړ تر دې چې کله د اسلام پیغمبر مبعوث شو نو عربي قوم د یوې بلا غوندې را پورته شو او د توپان په څېر یې هر هغه شی له منځه یو وړل چې په لاره کې یې د خنډ په څېر راتلل او بیا چې کله د عباسي خلفاوو دور راغی نو په هغه زر-پښه-لرونکي تخت کېناست چې یوه پښه یې په هند او بله یې په اندلس کې وه. خو کله چې د پرمختګ لمر یې په ډوبېدو شو او مغل قوم راڅرګند شو او له ختیځ څخه تر لویدیځ پورې خپور شو نو عربي قوم له خپلې ویښتیا څخه په تنګ شو او ویده شو او خوب یې دومره ژور خوب نه وو، سپک او معمولي خوب وو، څرنګه چې زه په ډاډ سره وایم چې هغه به بیا را ویښېږي او د هغه ټولو ځواکونو څرګنداوی به کوي چې د دې قوم تر نفس شاته پټ پاتې دي، کټ مټ هماغسې لکه رومي قوم چې د اټالوي غورځنګ په زمانه کې د رنسانس په نوم مشهور شو، بیا ځلې را ویښ شو او وینس فلورنسا او میلان کې یې خپلې هغه دندې بشپړې کړې د کومو پیل یې چې د توتاني قبیلو له یرغل څخه کړی وو.

په تاریخ کې چې څومره قومونه لیدل کېږي په هغو کې تر ټولو زیات عجیب او نا اشنا قوم د فرانسویانو دی چې د رامنځته کېدو یې دوه زره کاله کېږي خو تر اوسه پورې د ځوانۍ په زړه را ښکونکي پېر کې دی. په دې قوم کې نن هماغه د فکر لوړ والی، د لید چټکتیا او په علم و هنر کې پراختیا شتون لري چې د تاریخ په هر پېر کې یې د کمال پانګه وه، بلکې مبالغه به نه وي که وویل شي چې په دې خصوصیاتو کې یې څرګند پرمختګ کړی او لا یې هم کوي.

فردوا، کارير، شنيا، هيوګر، رينا، راسد، سيمونو او له دوی پرته د نولسمې پېړۍ ټول فرانسويان د هنر، علم او خيال پر اساس د نړۍ پر هر بل لوی شخصيت باندې برلاستيا لري.

موږ دلته غواړو يوه بله خبره هم زياده کړو چې د ځينو قومونو عمر د ځينو قومونو په پرتله ډېر اوږد وي څرنګه چې د مصر قوم درې زره کاله ژوندی وو، د دې پر خلاف يوناني قوم له زرو کلونو څخه زيات ژوندی پاتې نه شو. د قومونو د عمر د کموالي يا زياتوالي علتونه هم هماغه دي کوم چې د وګړو د عمر د کموالي يا زياتوالي دي.

خو د ژوند پر دريځ د خپلې برخې عمر له پای ته رسولو وروسته، پر قوم څه تېرېږي ؟

ايا قوم راتلونکو نسلونو ته د خپل يادښت له پرېښودو پرته بل هېڅ شی هم نه پرېږدي او له نړۍ سره مخه ښه وکړي او آيا زمانه يې داسې له منځه يوسي، ګواکې چې هغه قوم هېڅ موجود نه وو ؟

زما عقيده دا ده چې معنوي وجود بدلون کولای شي، خو فنا کېدای نه شي. هغه د مادي وجود په څېر له يوه څخه بل شکل او له يوې بڼې څخه بله بڼه غوره کوي، خو د هغه فطري ذرې له زمانې سره يو ځای پاتې وي. په دې اساس، د يوه قوم ټولنيز نفس ويده کېږي خامخا، خو د ګلانو په څېر په ځمکه کې خپل تخم وشيندي. پاتې شو د هغه قوم روح، نو هغه د ابدي عالم په لور پورته کېږي او زما په نزد قوم وي او که ګل، د هغه يوازې روح او بوی يې، حقيقت او مطلق جوهر وي. څرنګه چې شيب، بابل، نينوا او اتن او د بغداد روح زموږ د ځمکې شاوخوا د ايتهر په پردې کې لا تر اوسه پورې شتون لري، بلکې زموږ د ارواوو په ژورو کې ځای لري او موږ له انفرادي او ټولنيز اړخه، د هر هغه قوم ميراث يو چې د ځمکې پر سطح را څرګند شوی دی؛ خو دا سپېڅلی ميراث تر هغه وخته په انفرادي يا ټولنيزه بڼه کوم ځانګړی صورت نه شي غوره کولای، تر څو چې کوم داسې قوم رامنځته نه شي چې

ټول وګړي او ټولې ډلې په خپل ځان کې ور جذب کړي او په دې ډول یو هر اړخیز ټولنیز نفس رامنځته شي چې یو خاص ژوند او بېله اراده ولري.

***

د خبرو فلسفه

خلیل جبران

زما زړه له خبرو او خبرو کوونکو څخه تور شوی.
زما اروا له خبرو او خبرو کوونکو څخه ستومانه شوې.
زما عقل په خبرو او خبرو کوونکو کې له منځه لاړ.

سهار کله چې را ویښ شوم نو ومې لیدل چې خبرې زما چپرکټ ته څېرمه په ورځپاڼو او کتابګوټو کې ناستې او د دوکې او خباثت په سترګو راته ګوري.

زه له بسترې راپاڅېدم او په چای سره د خوب د اغېز د لرې کولو لپاره د کړکۍ له خوا سره کېناستم. له ما سره یو ځای خبرې هم پاڅېدې او په نارو سورو زما په مخ کې په نڅا شوې. له دې وروسته کله چې مې د چایو پیالې ته لاس اوږد کړ، نو هغو هم خپل لاس را وغځاوه او له ما سره د چایو په څښلو لګیا شوې. کله مې چې سګرټ ولګاوه، هغو هم ولګاوه؛ او کله چې ما ختم کړ او ومې غورځاوه، نو هغو هم وغورځاوه.

زه چې د کوم کار لپاره پاڅم، خبرې د سیوري په څېر په ما پسې وي. له ما سره پس-پسی کوي. زما تر سر شاوخوا ته بنګس کوي او زما د ذهن په تشو کې یوه غوغا را وپنځوي، خو کله چې وغواړم هغه وشړم نو په زوره وخاندي او بیا په پس-پسي، بنګس او غوغا کولو بوخت شي.

زه چې بازار ته لاړ شم، خبرې د هر دکان په دروازه ولاړې مومم. د هر کور په دېوالونو يې ګرځېدونکې را ګرځېدونکې وينم، د خلکو په څېرو کې يې وينم. په داسې حال کې چې دا خلک پټه خوله وي، خو زه خبرې د هغوی په خوځښتونو او چوپتياوو کې مومم، په داسې حال کې چې هغوی ناخبره وي.

کله چې له دښمن سره مخامخ شم، نو هغه وخت خبرې د ګل په څېر وغوړېږي، ټوټې ټوټې شي او د جرار لښکر شکل غوره کړي چې يو سر يې په ختيځ کې وي او بل يې په لويديځ کې. بيا کله چې زه له خپل دښمن څخه وتښتم، نو د هغه د خبرو غبر زما په ذهن کې غوغا جوړه کړي لکه څرنګه چې ناهضم شوي خواړه په معدې کې ناکراري پيدا کوي.

زه چې محکمو، پوهنتونونو او مدرسو ته ځم، نو خبرې د هغوی له پلار او ورور سره يو ځای وينم. هغوی ټولو د دروغو په څادر کې ځان نغښتی، د نيرنګ پټکي يې وهلي او د چلبازۍ چپړکي يې پښو کړې وي.

بيا کارخانو، ښوونځيو او ادارو ته ورشم او ګورم چې خبرې د خپلې مور، ترور او نيا تر څنګ ناستې وي او په خپلو غټو غټو شونډو ژبه را تېروي او هغوی ټول خبرو ته مسکي وي او په ما خندا کوي.

له دې وروسته که د صبر او ارادې يو څه قوت را پاتې شي، نو د ودانيو او عبادتځايونو ليدو ته ور ودانګم، خبرې هلته هم په ګدۍ ناستې برېښي، په داسې شان سره چې تاج يې په سر وي او په لاسونو کې يې ډېره ګرانبيه شاهي امسا وي.

او کله چې ماښام کور ته را ستون شم، بيا له هماغه خبرو سره مخامخ کېږم چې سهار مې د مارانو غوندې په ځښېدو او د لړمانو په څېر نېښ وهونکې حالت ليدلې وې.

خبرې په هوا کې، خبرې په هوا پسې وي. په ځمکه او د ځمکې لاندې دي.

خبرې د ایتهر په ځنګلو کې دي؛ د سیند په څپو، په سمڅو او ځنګلونو کې دي. د غرونو په هسکو کې دي. خبرې په هر ځای کې شته! نو بیا ارامتیا او سکون لټوونکي چېرته لاړ شي.

آیا په دې نړۍ کې د بې ژبو کومه ډله شته چې له هغوی سره یو ځای شم؟

آیا خدای د خپلې لورېنې له مخې، د غوږونو د دروندوالي ډالۍ راباندې پېرزو کولای شي چې د تلپاتې ارامتیا په جنت کې بریالی ژوند تېر کړم؟

ایا د ځمکې په دې پراخه او وسیعه کره کې داسې هېڅ کونج نشته چې د ژبې له چټیاتو ارام وي، چېرته چې نه خبرې پلورل کېږي، نه پېرل کېږي، نه چاته ورکول کېږي او نه منل کېږي؟ کاش! زه پوهېدلای چې په نړۍ کې داسې هم څوک شته دی چې د خبرو له لارې د ځان لمانځنه نه کوي!

کاش ماته په ډاګه وای چې په دې خاورینه نړۍ کې داسې انساني ډله هم اوسېږي چې خوله یې له الفاظو ډک د لوټمارو غار نه وي.

که د خبرو کوونکو یوازې یو ډول وای، نو موږ به ډاډه شوي وو او صبر به مو کړی وو، خو د هغوی دومره ډېر ډولونه دي چې شمېر یې نه شي کېدای.

یوه ډله خو یې د ((چنګښو)) ده چې ټوله ورځ په ډنډونو کې پراته وي او کله چې ماښام شي نو د ډنډ غاړې ته راشي او خپل سر له اوبو را وباسي او د شپې سینه له خپل ترتر څخه ډکه کړي، چې په اورېدلو یې د غوږونو پردې په شکېدو شي او ارواوې ناکراره شي.

او یوه ډله د هغو ((میاشو)) ده؛ او میاشي هم د ډنډونو تولید دی چې د غوږونو شاوخوا بنګېږي. د هغوی له شوره ډکه مګر سپکه شیطاني بنګا هغه ده چې د ازار رسولو جذبې زېږولې او سخت نفرت روزنه ور کړې ده.

او یوه ډله د هغو ((زندرګړو)) ده؛ او دا یوه عجیبه او نا اشنا ډله ده چې هر تن یې په باطن کې یوه تیږه لري، چې کله وخرخول شي نو یو داسې دوزخي شور او زوږ ترې وزېږي چې د هغه له ورو څخه ورو غږ هم د مېچني له ګړزا زیات دروند وي.

او یوه ډله د هغو ((غویانو)) ده چې خپله خېټه له وښو ډکه کړي او د کوڅو او سړکونو په چوک ودرېږي او فضا په خپلو ټېغونو دومره نه زغمل کېدونکې کړي چې که ډېر نازک ټېغ هم وي نو بیا هم د غوا له ټېغ څخه زیات بد لګېږي.

او یوه ډله د هغو ((کونګانو)) ده چې خپل وختونه په دښتو او هدیرو کې تېروي او د تیارې ارامتیا او چوپتیا په هغو نارو او سورو بدله کړي چې تر ټولو خوندوره برخه یې هم د کونګ له غږ څخه ډېره غم راوړونکې وي.

او یوه ډله د هغو ((اره کښو)) ده چې ژوند ورته د لرګیو د نه اره شوو ټوټو غوندې ښکاري او خپل ټول وخت د دې ټوټو په اره کولو او ټوټه کولو کې تېروي. د هغوی د دې کار له امله یو عجیبه شور رامنځته کېږي چې که ډېر زیات خوږ هم وي نو د ارو له شور څخه زیات ناوړه وي.

او یوه ډله د هغو ((ډمانو)) ده چې خپلې ارواوې په لویو لویو لرګیو دربوي او د هغوی له تشو خولو داسې شور را پورته کېږي، که ډېر سپک هم وي نو د ډول له غږ څخه ډېر پرېشانه کوونکی وي.

او یوه ډله د هغو ((ژوونکو)) ده، چې هېڅ کار او بوختیا نه لري، پرته له دې چې چېرته ځای وویني، هلته کښي. دا خلک خبرې ژویي او ډېری خو یې ویلای هم نه شي.

او یوه ډله د هغو ((ټوکمارو)) ده چې د خلکو غیبت کوي، په خپلو منځونو کې د یو بل غیبت کوي، بلکې په بې شعوره ډول پخپله خپل غیبت کوي او دې غیبت ته د

وړتیا نوم ورکوي. په داسې حال کې چې وړتیا د جدیت یو ډول دی خو هغوی په دې نه پوهېږي.

او یوه ډله د هغو ((ټوکر اوبدونکو)) ده چې هوا په هوا سره اوبي، حال دا چې بیا هم لوڅه او بربنډه پاتې وي.

او یوه ډله د هغو ((شارو ګانو)) ده چې په اړه یې یو شاعر وایي: کله چې الوتونکی والوت نو داسې مې وګڼل لکه شاهین چې والوت.

او یوه ډله د هغو ((ساعتونو)) ده چې خلک د عبادتځایونو په لور ور غواړي، خو پخپله نه ور ننوځي.

له دې نه پرته ډېرې نورې ډلې هم شته چې لا تر اوسه د شمېر او تعریف له بریدونو هاخوا دي. زما په فکر کې په هغه ناپېژانده ډلو کې تر ټولو زیاته عجیبه ډله د هغو ویدو ډله ده چې له خپلو زېرمو څخه یې په فضا کې غوغا جوړه کړې ده، خو پخپله ور څخه ناخبره دي.

***

د ناروغۍ فلسفه

خلیل جبران

زما یو غاښ چینجي وهلی چې ډول ډول درد کوي. د ورځې په غوغا کې په ډاډ ناست وي او د شپې په چوپتیاوو کې کله چې د غاښونو ډاکټر د ارامه خوب په مزو کې وي او درملتونونه تړلي وي..... په ناکارۍ را پاڅېږي.

یوه ورځ، کله مې چې د صبر کاسه را ډکه شوه، د غاښونو یوه ډاکټر ته ورغلم او ورته ومې ویل:

((دا غاښ مې وباسه، د خوب خوند يې را باندې حرام کړی او د شپې ارامتيا او ډاډ يې را باندې په درد او کړاو بدل کړي.))

ډاکټر سر وښوراوه او ويې ويل:

((ناپوهي به وي که موږ دا غاښ وباسو، په داسې حال کې چې درملنه يې کېدای شي.))

ډاکټر، د غاښ له يوې او بلې خوا خرل پيل کړل او ريښې يې ور پاکې کړې. د عجيبه عجيبه طريقو له کارولو وروسته چې کله په دې باوري شو چې په غاښ کې اوس چينجی نه دی پاتې، نو سوری يې په يو خاص ډول سرو زرو ډک کړ او په وياړ يې وويل: ((اوس ستا دا غاښ له روغو غاښونو څخه زيات قوي شو.))

ورسره ومې منله او جېب مې له اشرفيو ور ډک کړ او په خوشالۍ خوشالۍ راغلم، خو لا يوه اونۍ نه وه وتلې چې بدبخته غاښ بيا درد پيل کړ او زما د روح نغمې يې بيا مرګ ته د نږدې خلکو په خرا او د دوزخ په نارو او سورو بدلې کړې.

دا ځل بل ډاکټر ته ورغلم او په ډېر احتياطمن ډول مې ورته وويل:

((دا خطرناک زرين غاښ وباسئ... هېڅ ډول زړه خوږی مه پرې کوئ، ځکه چې د کاڼو ژوونکی د هغوی له شمېرونکو سره توپير لري.))

ډاکټر غاښ را و ايست، هغه شېبه که څه هم د درد او تکليف له مخې ډېره کړاومنه وه، خو په حقيقت کې مبارکه وه.

د غاښ له ويستلو او له بشپړې پاملرنې وروسته ډاکټر وويل:

((ډېر ښه کار مو وکړ... چينجيو په دې غاښ کې په ډېر ښه ډول ريښې کړې وې او د هغه د ښه کېدو هېڅ تمه نه وه.))

نن شپه ډېر ارامه ویده شوم... اوس هم په ارام یم او د غاښ پر ایستلو د خدای شکر پر ځای کوم.

د انساني ټولنې په خوله کې ډېر غاښونه دي چې چینجیو خوړلي دي او دا ناروغي دومره زیاته شوې چې تر وروستي بریده رسېدلې، خو انساني ټولنه له دې تکلیفونو څخه د ځان ساتلو لپاره غاښونه نه وباسي، بلکې یوازې په ډکولو او پټولو یې بسنه کوي او له پاکولو وروسته یې سوري په ځلېدونکو سرو ډک کړي او بس!

ډېری ډاکټران شته چې د انسانیت د غاښونو درملنه، د سترګو غولوونکو سرو زرو د اوبو او ځلېدونکو موادو په وسیله کوي او ډېری ناروغان دي چې خپل ځان دې اصلاح غوښتونکو ته سپاري او د ناروغۍ کړاو تېروي او په همدې فرېب و دوکه کې مړه شي.

بیا هغه قوم چې یو ځل ناروغ او مړ شي، بیا نه راژوندی کېږي چې نړۍ ته د خپلو معنوي مرضونو علتونه او د هغو ټولنیزو درملو حقیقت بیان کړي چې په استعمال یې قومونه د زوال او نېستۍ تر پولې رسېږي.

د شام د قوم په خوله کې خوسا، تور، خیرن او بوین غاښونه دي، زموږ ډاکټرانو وغوښتل چې هغه پاک کړي او سوري یې په ځلېدونکو موادو ور ډک کړي او پورته پرې د سرو زرو اوبه ورکړي، خو ناروغي ترې ورکه نه شوه او هېڅ کله نه شي ورکېدای، تر څو چې هغه غاښونه ونه ایستل شي. د کوم قوم په غاښ کې چې مرض وي، د هغه بیا معده هم کمزوره کېږي او ډېر داسې قومونه شته چې د هاضمې له خرابوالي سره لاس او ګرېوان او د مرګ خولې ته رسېدلي دي.

که څوک د شام چینجیو وهلی غاښ لیدل غواړي، نو باید هغو مدرسو ته سر ور ښکاره کړي چېرته چې راتلونکی انسان هغه مسایل زده کوي چې اخفش له سبویه څخه نقل کړي دي او سبویه له سائق اظعان څخه.

یا دې محکمو ته ور وګرځي، چېرته چې ظاهري ښکلا، درواغ او ریا کاري ده.

یا دې د غریبانو خېمو ته ورشي، چېرته چې وېره، بې زړه توب او ناپوهي خوره ده.

او له هغه وروسته دې هغو نازک-ګوته د غاښونو ډاکټرانو ته ور شي چې نرۍ الې او د بې هوښۍ درمل ورسره وي او د چینجي وهلو غاښونو د سوریو په ډکولو، د هغوی د لمدو ریښو په پاکولو خپل وخت تېروي. کله چې کوم څوک له هغوی سره خبرې کوي او د هغوی له ویناوو څخه برخمن کېدل غواړي، نو هغوی به له لویو خطیبانو څخه ومومې، چې ژبې یې د فصاحت او بلاغت بحرونه وي؛ هغه چې ډلې جوړوي، غونډې کوي او په غونډو کې د خطابت په زور اورونه بلوي؛ هغه چې په تقریرونو کې یې نغمه وي، هغه نغمه چې د اوړو د ژرندې له نغمو څخه زیاته لوړه او د جولای په شپو کې د چنګښو له ترټرا څخه ډېر زړه راښکونکې وي.

د شام قوم د خپل ژوند خواړه په چینجي خوړلو غاښونو ژویي، له همدې یې په هره مړۍ کې زهرجنې لاړې وي او دې زهرجنو لاړو کابو د دې قوم ټولې کولمې ور بېکاره کړې دي.

کله چې څوک ورته دا خبره وکړي، نو هغوی یې په ځواب کې فرمایي: ((هو، د دې لپاره موږ د یوه نوي درمل په اختراع کولو بوخت یو، چې ډېره بې هوښي راوړي.))

او ویونکی چې کله دا ورته وایي چې: ((د دې غاښونو د ایستلو په اړه څه نظر لرئ؟))

نو هغوی په کړس-کړس وخاندي او دا یوازې په دې چې هغوی د غاښونو غوره درملنه نه ده لیدلې.

د پوښتنې په تکرارولو هغوی پاځېږي او د بېزارۍ په لهجه خپل زړه ته ووايې: ((په نړۍ کې څومره د فکر خلک دي او څومره بې بنسټه دي د دوی فکرونه.))

***

د غم فلسفه

خلیل جبران

زما خپلوان مړه شول او زه د ژوند په زندان کې بندي، د یووالي او یوازیتوب په نړۍ کې په هغوی ویر کوم.

زما ملګري له ما بېل شول او زما ژوند له هغوی وروسته د غم او درد وياند انځور وګرځېد.

زما خپلوان او ملګري د مرګ په خوب ویده شوو او زما د هېواد غرونه په اوښکو او وینو کې ولمبېدل. خو زه دلته همداسې ژوند تېروم لکه څرنګه چې د ژوند په خوندونو او د لمر له وړانګو څخه په روښانه غرونو له لوبو کوونکو خپلوانو او ملګرو سره مې تېراوه.

زما خپلوان د لوږې له لاسه مړه شول او څوک چې پاتې شول په توره له منځه یو وړل شول خو زه د هغو خلکو ترمنځ ګرځم راګرځم چې خوشاله دي، په خپل کار خوښ دي، له ښو نه ښه خواړه خوري، له غوره نه غوره شراب څښي او له اعلی نه په اعلی چپرکټونو ویده کېږي؛ هغه چې له ژونده خوشاله وي او ژوند ترې راضي وي.

زما خپلوان ډېر د ذلت او سپکاوي په مرګ مړه شول خو زه دلته په ارامتیا او ډاډ ژوند تېروم او همدا هغه تراژیدي ده چې زما د اروا په درېځ لوبول کېږي.

که زه په خپلو وړو خپلوانو کې وړی وای یا له خپل مظلوم قوم سره مې ظلم او ځور زغملای وای، نو د دواړو فشار به زما په سینه دومره سخت نه وو او شپې به زما په سترګو کې دومره توري نه وې، د دې لپاره چې څوک چې په مصیبت او بې وسۍ کې خپلو خپلوانو ته لاس ورکوي هغه یو داسې سپېڅلی ډاډ احساسوي چې د خپل وجود لپاره د شهادت د ولولې ارمانجن وي بلکې په خپل ځان ویاړ کوي. زه له بې ګناه سره بې ګناه مړ کېږم، خو زه له خپل وړي او مظلوم قوم سره نه یم په داسې حال کې چې هغه د مرګ له جلوس سره یو ځای د شهادت د عروج په لور روان دي خو زه دلته، اووه سینده را دې پلو، د ډاډ په سیوري او د امن په ټاټوبي کې ژوند تېروم.

دلته زه له مصیبت او مصیبت ځپلو څخه لرې یم او په هېڅ شي حتی پخپلو اوښکو هم فخر نه شم کولای.

یو مسافر، چې له خپل هېواد څخه میلونو لرې وي، له وړو خپلو او خپلوانو سره څه کولای شي ؟

کاش زه پوهېدای، د شاعر ویر او ماتم څه ګټه لري ؟

که زه د خپل هېواد په خاروه کې د غنمو بوټی وای، نو وږي ماشوم به ور مات کړی وم او زما په دانو به یې له خپلې سینې څخه د اجل لاسونه ایسته کړي وای.

که زه د خپل هېواد په باغونو کې پخه مېوه وای، نو وږې ښځې به خوړلای وم او د خپلې ګېډې اور به یې پرې مړ کړی وو.

که زه د خپل هېواد د هوا مرغه وای، نو وږي سړي به ښکار کړی وم او زما په بدن به یې له خپل وجود څخه د قبر سیوری لرې کړی وو.

خو اه! څومره د بې وسۍ او افسوس ځای دی چې زه نه د شام د پټیو د غنمو بوټی یم، نه د لبنان د درو پخه مېوه.

او همدا هغه خاموشه پیل دی چې زه یې پخپله د خپل ځان او د شپې د سیورو په وړاندې سپک کړی یم. همدا هغه له دردہ ډکه کیسه ده چې زما ژبه او لاسونه یې را ترلي او په وړاندې یې په دې حالت کې ودرولی یم چې نه له ماسره هوډ او اراده شته او نه عمل.

خلک ماته وایي:

ستا د هېواد ویجاړتیا څه ده، پرته د نړۍ د یوې ناڅیزې برخې د ویجاړۍ څخه او هغه اوښکې او وینې چې ستا په هېواد کې وبهېدې، څه دي؟ پرته د اوښکو او وینو له یو څو ځاځکو څخه چې شپه و ورځ د ځمکې د کرې له ډاګونو او درو څخه را توکېږي!

رښتیا دي! خو زما د هېواد ویجاړۍ، خاموشه بربادۍ ده. زما د هېواد ویجاړتیا هغه ګناه ده چې په پایله کې یې ماران او ښاماران زېږي، زما د هېواد ویجاړتیا هغه تراژیدي ده چې نه پکې نغمې شته او نه منظرې.

که زما قوم د بې ایمانو ټګمارو چارواکو پر خلاف سرکښي کولای او د سرکښۍ په جرم وژل شوي وای، نو ما به دا ویل چې د خپلواکۍ په لاره کې مړ کېدل د غلامۍ په سیوري کې له ژوند کولو څخه غوره دي او کوم شخص چې توره په لاس مرګ ته غېږه ورکوي، هغه له حق سره یو ځای ژوندی وي.

که زما هېواد په قومي جنګ کې برخه اخیستي وای او یو یو بچی یې په جنګ کې په درد خوړلی وای، نو ما به ویل چې زما قوم یو توند او تېز توپان دی چې په خپل قوت سره شنې او وچې څانګې یو ځای ماتوي او له منځه وړي او په توپاني څانګو کې له منځه تلل، د زړبودۍ په غېږه کې له مرګ څخه غوره دي.

که په نړۍ کې کومه سخته زلزله راغلې وای چې له کبله یې زما هېواد له یوې مخې چپه شوی وای او زما خپلوان او ملګري په خاوره کې مړه شوي وای نو ما به ویل: دا پټ قوانین دي چې په حرکت کې د راوستلو مسؤلیت یې هغه قوت دی چې له انساني قوتونو څخه پورته او لوړ دی. په دې توګه، ناپوهي به وي چې موږ د هغو په رازونو د پوهېدو هڅه وکړو.

خو زما نږدې خپل او خپلوان د بغاوت په جرم کې نه دي مړه، د ازادۍ په لاره کې د جهاد په کولو نه دي شهیدان شوي او د دوی هېواد زلزلې نه دی ویجاړ کړی، بلکې دوی د غلامۍ ګناه وژلي دي.

زما خپلوان په دار وخېژول شول.

دوی مړه شول او په داسې حالت کې چې د دوی لاسونه ښي او کيڼ لوري ته خواره شوي وو او سترګې یې د فضا په تیارو کې خښې وې!

دوی مړه شول او د بې ژبۍ او چوپتیا په حالت کې مړه شول، ځکه چې د انسانیت غوږونه د هغوی له چیغو او نارو څخه بند وو.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې له خپلو دښمنانو سره د ډارنو غوندې مینه او له خپلو مینه والو څخه د بې دینو په څېر نفرت یې نه شوای کولای.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې ګنهکاران نه وو.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې هغوی په ظالمانو ظلم نه وو کړی.

هغوی مړه شول ځکه چې هغوی امن خوښاوه.

هغوی مړه شول او په دې هېواد کې وږي مړه شول چېرته چې د شیدو او شاتو ویالې بهېدې.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې دوزخي ښامارانو د هغوی د پټيو ټول ځناور او د مودي کورنيو ټوله غله تر ستوني تېره کړه.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې مارانو دا فضا په خپلو زهرو سره زهرجنه کړه، هغه فضا چې د ياسمين، ګلاب او نښتر په بويونو معطره وه.

اې د شام اوسېدونکو! زما او ستاسې خپلوان او نږدې خپل مړه شول، راوښيئ چې اوس موږ له هغوی سره څه کولای شو چې د مرګ له منګولو څخه ژغورل شوي دي.

زما سلګۍ د پېښېدونکو مخه نه شي نيولای او زموږ اوښکې د هغوی سخته تنده نه شي خړوبولای.

نو بيا موږ هغوی له لوږې او تندې څخه څنګه وژغورو؟

آيا موږ د شک او تردد، غفلت او بې پروايۍ په حالت کې په دې درد ناکې پېښې سترګې پټې کړو او د ژوند په سپکو او عادي کارونو کې بوخت اوسو؟

اې زما شامي ورروه، هغه جذبه، چې تا د ګور پر غاړه د خپل ورور د مرستې لپاره هڅوي، يو بې سارى امتياز دی چې تا د ورځې له رڼا او د شپې له تيارې څخه د برخمن کېدو حقدار بولي.

***

د ټوکر مجسمه

خليل جبران

يوه ورځ مې په کروندې کې له ټوکر جوړې مجسمې ته وويل: ته به په دې کروندې کې ولاړه ولاړه ستومانه شوې يې؟

هغې وویل: د ځناورو د وېرولو خوند دومره ژور او دوام لرونکی دی چې هېڅکله هم نه ترې ستړې کېږم.

له یوې شېبې فکر وروسته مې وویل: دا رښتیا دي ځکه چې ما هم د دې خوشالۍ خوند څکلی دی.

هغې وویل: هو، هغه خلک چې بدن یې له بوسو او وښو ډک وي، له دې خوند سره ښه بلدتیا لري.

د دې په اورېدو له هغه ځایه روان شوم، خو په دې نه یم خبر چې هغې زما ستاینه وکړه او که په ما یې ملنډې ووهلې.

یوه موده تېره شوه او په دې موده کې له هغې مجسمې فیلسوف جوړ شوی وو.

او کله چې بیا د هغې تر څنګ تېر شوم، ومې لیدل چې پر هغې دوو کارغانو ځاله جوړه کړې ده.

***

دوه ښځې

خلیل جبران

زه چې په کوم کلي کې وزېږېدم په هغه کې یوه ښځه او یوه یې لور اوسېده. دا دواړه د کابوس په ناروغۍ اخته وې.

یوه شپه چې په ټوله نړۍ چوپتیا خوره وه، مور او لور مې ولیدلې چې د خوب په حالت کې په خپل باغ کې ګرځېدې.

مور، خپلې لور ته وویل: ((همم، زه پوه شوم چې زما هغه دښمنه ته یې چې زما ځواني یې تباه کړه. هو، همدا ته یې چې زما د ژوند په کنډوالو یې د خپل ژوند ودانۍ جوړه کړې. ای کاش! چې ته مې وژلای شوای.))

نجلۍ ورته وویل: ((اې کرکجنې او ځانغوښتونکې زړې بوډۍ! ته یې چې زما او زما د خپلواک فطرت ترمنځ خنډ یې او غواړې چې زما ژوند له خپل مړاوي ژوند سره یو شان کړې. اې کاش! خدای دې مرګ په نصیب کړه.))

په دې وخت کې یوه چرګ اذان وکړ او دواړه ښځې را ویښې شوې، زړې په ډېرې مینې خپلې لور ته وویل: ((ایا دا ته یې زما د ځیګر ټوټې!))

او نجلۍ په ډېره مینه ځواب ورکړ: ((هو زما ګرانې مورې!))

***

دواده ژوند

خلیل جبران

په شواکس ښار کې یو شهزاده اوسېده. ټولو له هغه سره ډېره مینه کوله. نارینه، ښځې او ماشومان تر دې چې له څرځایونو به شپانه هم د هغه ستړي مشي ته راتلل!

خو خلکو فکر کاوه چې د شهزاده ښځه ورسره هېڅ مینه نه کوي. ښایي ښځه به یې له ده کرکه کوي.

یوه ورځ د ګاونډي حکومت شهزۍ د شواکس له شهزۍ سره لیدو ته راغله. دواړه تر ډېره یو ځای ناستې وې او له یو بل سره یې د زړه خواله کوله.

په خبرو خبرو کې يې خبره تر شهزاده ګانو پورې ورسېده. د شواکس شهزۍ په احساساتي ډول وويل:

((زه ستا د واده په ژوند رخه کوم، ستا او ستا د شهزاده پر خوشالۍ باندې. حال دا چې زما پر واده ښه پرېمانه موده تېره شوې ده، خو که رښتيا رانه وپوښتې نو زه خو له خپل مېړه کرکه کوم هغه يوازې زما خو نه دی؛ زما غوندې بد مرغه ښځه به په دې درسته نړۍ کې نه وي.))

نو مېلمه شهزۍ هغې ته وکتل او ويې وويل:

((که له ما وپوښتې نو په حقيقت کې يوازې همدا ته له خپل مېړه سره رښتيني مينه کوې ځکه چې ستا په سينه کې لا تر اوسه د مينې تنده پاتې ده. هغه تنده چې له امله يې د ښځې ښايست پاتې وي، کټ مټ هماغسې لکه د ګلونو له امله د بڼ پسرلی...

خو د رحم وړ دی زما حالت او زما د خاوند چې موږ صبر کړی او يو بل زغمو. يوازې خپله نکاح پالو او زموږ په ژوند تاسې او نور خلک تېروتي ياستئ چې له وياړ ډکه خوشالي او خوښي پرې کوي.))

***

ستركه

خليل جبران

يوه ورځ سترګې وويل: زه له دې درو ور هاخوا په شنې لړې کې پوښل شوی غر وينم. ايا هغه ښايسته نه دی؟

غوږ واورېدل او له لږ ځنډ فکر وروسته یې وویل: غر چېرته دی؟ زه خو د هغه غږ نه اورم.

بیا لاس وویل: زه د هغه د لمس او احساس کولو بې ځایه هڅې کوم. هېڅ غر مر نشته دی.

پوزې وویل: دلته هېڅ غر نشته ځکه چې زه یې بوی نه شم احساسولای. سترګې خپل پام بل خوا ته واړاوه او بیا درې واړو د سترګو په حیرانوونکو تصوراتو بحث پیل کړ.

ویې ویل: ښکاري چې سترګه لېونۍ شوې ده.

***

ګیدړه

خلیل جبران

یوې ګیدړې د سهار په وخت کې په خپل سیوري سترګې واچولې او ویې ویل چې: ((نن زما د سهارنۍ لپاره باید یو اوښ را پیدا شي.))

ګیدړه ټول سهار د اوښ په لټه پسې سرګردانه - سرګردانه ګرځېده، خو کله چې غرمه یې خپل سیوری بیا ولید نو ویې ویل: ((زما لپاره خو به یو موږک هم بس وي.))

***

لېوني اوبه

خليل جبران

د وختونو خبره ده چې په يوه ښار کې چې نوم يې برېادي وو، يوه پاچا حکومت کاوه. دا پاچا ډېر زړور او هوښيار وو. د پاچا د زړورتيا له امله خلک ترې وېرېدل، خو بل خوا د هوښيارتيا له امله يې بيا مينه ورسره کوله.

د دې ښار په منځ کې يو کوهي وو چې اوبه يې يخې او د ملغلرو په څېر رڼې وې. د ښار ټولو خلکو، بلکې په خپله پاچا او د دربار غړو هم له همدې کوهي څخه اوبه څښلې. ځکه چې له دې پرته په ښار کې بل کوهي نه وو. يوه شپه کله چې ټول خلک په خواږه خوب ويده وو، يوه کوډګره ښار ته راننوته او د عجيبه درملو اوه څاڅکي يې په کوهي کې واچول او ويې ويل: ((له دې وروسته هر څوک چې دا اوبه وڅښي لېونی کېږي به.))

په سبا ورځ پاچا او د هغه له وزيرانو پرته د ښار ټولو اوسېدونکو د کوهي اوبه وڅښلې او د کوډګرې له وړاندوينې سره سم ټول لېونيان شول.

په دې ورځ د ښار په کوڅو او بازارونو کې خلکو د يوه بل په غوږ کې همدا ويل چې زموږ د پاچا او وزير اعظم ماغزه خراب شوي او موږ د دې لېوني پاچا حکومت نه شو زغملای او بايد له تخته يې را وغورځوو.

کله چې ماښام شو نو پاچا د سرو زرو په يوه لوښي کې له دې کوهي څخه اوبه راوغوښتې کله چې اوبه راغلې، نو په خپله يې هم وڅښلې او بيا يې په وزير اعظم هم وڅښلې. د برېادي په ښار کې د خوښۍ مېلې جوړې شوې، ځکه چې خلکو وليدل چې د دوی د پاچا او وزير اعظم دماغ بېرته ښه شوی دی.

***

لوړې ارادې

خلیل جبران

درې سړي په یوه قهوه خونه کې را یو ځای شول. په دوی کې یو ټوکر پلورونکی، یو نجار او درېیم يې منجور (قبر کینونکی) وو.

ټوکر پلورونکي وویل: نن مې ډېر اعلی کفن په دوو اشرفیو پلورلی. راځئ، ټول ښه په مړه ګېډه شراب وڅښو.

نجار وویل: ما نن ډېر غوره تابوت پلورلی دی، ځکه نو له شراب سره به شامي کباب هم وخورو.

منجور وویل: ما نن یوازې یو قبر کینلی دی، خو د مړي وارثانو ماته دوه چنده پیسې راکړې. راځئ، لږ ګلاب جامن هم ورسره را وغواړو.

د شپې په قهوه خونه کې تر ډېرو مزې-چړچې روانې وې او درې واړو شراب، کباب او ګلاجامن نوش جان کول، ځکه چې درې واړه خمار او خوشاله وو.

د هټۍ څښتن په خوښۍ خپلې ښځې ته کتل، ځکه چې د هغه ګیراکانو بې دریغه لګښتونه کول.

کله چې له قهوه خونې څخه راووتل، سپوږمۍ پورته شوې وه.

درې واړو پر سرک سندرې ویلې، په لوړ غږ يې خبرې کولې او روان وو.

هټیوال او مېرمنه يې د قهوه خونې په دروازه کې ولاړ وو، هغوی ته يې کتل.

مېرمنې يې وویل: دا خلک څومره ازاد، خوښ او خوشاله دي که دوی هره ورځ همداسې راشي، نو زموږ زوی هېڅ اړتیا نه لري چې د شرابو په هټۍ کې سر وخوږوي،

بلکې موږ پخپلو عوایدو ښې لوړې زده کړې ور باندې کولای شو او یو لوی عالم ترې جوړېدای شي.

***

د وښو خلي وويل

خلیل جبران

د وښو یوه خلي خزان وهلې پاڼې ته وويل: ته د را غورځېدو پر وخت شور ماشور ولې جوړوې؟ ستا دې شور زما پسرلنی خوب را خراب کړی دی.

پاڼې په غوسه ورته وويل: اوو ټيټ ذاته، په پستۍ کې اوسېدونکی، له موسيقيت بې برخې او بدرنګه خلیه! چې په لوړو بادونو کې نه اوسې نو د راګ په لی به څه پوه شې؟

له دې وروسته، خزان وهلې پاڼه په ځمکه ویده شوه او کله چې پسرلی راغی او سترګې یې پرانیستې، ویې لیدل چې اوس پخپله یو خلی ترې جوړ وو.

کله چې بیا خزان راغی او په دې خلي نورې پاڼې را وغورځېدې، نو ورو یې وويل: ((دا خزان وهلې پاڼې څومره شور کوي. زما خوږ خوب یې را خراب کړ.))

***

دوه عالمان

خلیل جبران

په یوه ښار کې دوه عالمان اوسېدل چې په خپل منځ کې یې ډېر سخت اختلافات لرل او د یو بل په وړتیا او استعداد به یې رشخند واهه. په دوی کې یو دهري او بل خدای پرسته وو. یوه ورځ دواړه په بازار کې یو ځای شول او د خپلو خپلو پیروانو په شتون کې یې د خدای په موجودیت او عدم موجودیت بحث پیل کړ، له ساعتونو مناظرې وروسته له یو بله جلا شول.

په همدې ماښام دهري جومات ته لاړ او له خپلو تېرو ګناهونو د بښنې لپاره یې له خدای نه ښښنه وغوښته.

دا بل عالم خپل کتابونه وسوځول، په دې چې دهري شوی وو.

***

د نېکۍ او بدۍ فرښته

خلیل جبران

د نېکۍ او بدۍ فرښتې د غره په څوکې سره یو ځای شوې.

د نېکۍ فرښتې وویل: اې وروره، سهار پخیر!

د بدۍ فرښته پټه خوله ولاړه وه.

د نېکۍ فرښتې وویل: نن ستا طبیعت راته ښه نه ښکاري؟

د بدۍ فرښتې ووېل: له يوې مودې راهيسې خلک ستا ګومان را باندې کوي. ستا په نوم راته غږ کوي او ستا په څېر چلند را سره کوي، دا خبره مې ډېره بده راځي.

د نېکۍ فرښتې ووېل: خو په ما باندې بيا ستا ګومان کوي او ستا په نوم راته غږ کوي.

د دې په اورېدو د بدۍ فرښتې د انسان په حماقت لعنت ووايه او والوته.

***

حضرت بايزيد بسطامي رح او يهودي راهب

د بايزيد هغه کيسه چې د يوې غيبي اشارې له مخې د يهودو په جامه کې د هغوی غونډې ته ورغلی وو؛ له ((روض الفائق)) سربېره د امام شافعي په نوموتي کتاب ((روضة الرياضين)) او د هغه په لنډيز کې هم راغلې ده. دا کيسه حضرت مولانا سيد ابوالاعلی مودودي رحمه الله له عربي اردو ته ژباړلې چې پښتو ته هم له اردو څخه ژباړل شوې.

حضرت بايزيد بسطامي رحمة الله عليه ته يوه ورځ په مراقبه کې امر وشو چې د يهودو جامې واغونده او سمعان سيمې ته لاړ شه او د يهودو په اختر کې ګډون وکړه. حضرت بايزيد رح لومړی خو له دې الهام نه وارخطا شو خو کله چې بيا بيا ځلې همدا ډول الهام ورته وشو نو د يهودو لباس يې په تن کړ او د اختر په ورځ يې سمعان ته تشريف يووړ.

کله چې ټول يهودان هلته راټول شول او د هغوی لوی لوی علما هم راغونډ شوو نو تر ټولو لوی راهب د وينا کولو لپاره پاڅېد. خو کله چې ودرېد، نو په وعظ کولو ونه توانېد او پر زړه يې يو خاص اغېز احساس کړ چې له امله يې ژبه له کاره ولوېده. کله چې تر ډېره پورې چوپ ولاړ وو نو خلکو شور او زوږ جوړ کړ او خلکو د دې

چوپتیا علت ترې وپوښته. راهب ورته وویل چې: نن زموږ منځ ته کوم محمدي (ص) راننوتی دی، د هغه محمدي (ص) له امله زه تقریر نه شم کولای، په دې چې هغه زموږ د آزمویونکي په توګه راغلی.

کله چې ګډونوالو دا خبره واورېده، نو یو ډول غوسه او خفګان جوړ شو او خلکو هغه راهب ته وویل چې موږ ته اجازه راکړئ چې ویې وژنو. راهب وویل چې پرته له کوم دلیل او برهان نه یې وژل په کار نه دي، بلکې لومړی د حجت د پوره کېدو لپاره خبرې ورسره وکړئ، له هغه وروسته یې بیا ووژنئ.

کله چې خلکو دا واورېدل نو د نوي راغلي کس په لټه کې شوو. راهب وویل اې محمدي زه تا ته ستا پیغمبر صلی الله علیه وسلم واسطه کوم چې هر چېرته ناست یې همالته ودرېږه، که دې موږ ډاډه کړو نو موږ به ستا اتباع وکړو؛ خو که تا د اسلام په اړه زموږ شکونه لرې کولای ونه شو، نو موږ به تا ووژنو. حضرت بایزید رح سمدستي پاڅېد. د ګډونوالو منتظرې سترګې ارامه شوې. راهب وویل: اې محمدي! موږ له تا یو څو پوښتنې کوو، که تا هغه ځواب کړې نو موږ به ستا او ستا د دین پیروان شو که نه نو د همدې غونډې په مخکې به وژل کېږې. حضرت بایزید رح د پوښتنو اجازه ورکړه.

راهب: را وښیه هغه یو څه شی دی چې دوهم یې نشته؟

حضرت بایزید رح: داسې یو چې دوهم یې نه وي هغه د الله تعالی ذات دی.

راهب: هغه دوه څه دي چې درېیم یې نشته؟

حضرت بایزید رح: هغه دوه شپه او ورځ دي چې درېیم نه لري.

راهب: هغه درې څه شی دي چې څلورم یې نشته؟

حضرت بایزید رح: عرش، کرسۍ او قلم.

راهب: هغه څلور راوښيه چې پنځم يې نشته.

حضرت بايزيد رح: تورات: انجيل، زبور، قرآن.

راهب: هغه شپاړ شيان څه دي چې اووم يې نشته؟

حضرت بايزيد رح: شپاړ ورځې دي چې ځمکه او آسمان پکې پيدا شوي.

راهب: داسې اوه شيان راوښيه چې اتم يې نه وي.

حضرت بايزيد رح: اوه آسمانونه.

راهب: داسې اته شيان راته ووايه چې نهم يې نه وي.

حضرت بايزيد رح: د عرش اوچتوونکې پرښتې.

راهب: هغه نهه شيان څه دي چې لسم نه لري؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت صالح عليه الصلوة والسلام د قوم هغه نهه کلي چې فساد کوونکي پکې مېشت وو.

راهب: عشره کامله څه ده؟

حضرت بايزيد رح: هغه شخص چې د تمتع حج وکړي او د قربانۍ وس ونه لري، نو هغه ته پکار ده چې لس روژې ونيسي. د دې روژو، لس ورځو ته عشره کامله وايي.

راهب: هغه يوولس او دولس او ديارلس څه دي؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت يوسف عليه السلام يوولس ورونه، دولس مياشتې او حضرت يوسف عليه السلام په خوب کې ديارلس شيان د سجدې په حالت کې ليدلي وو.

راهب: هغه کوم قوم دی چې دروغ یې وویل او جنت ته لاړ او هغه کوم خلک دي چې رښتیا یې وویل خو دوزخ ته لاړل؟

حضرت بایزید رح: د حضرت یوسف علیه اسلام ورونو دروغ وویل خو جنت ته لاړل. یهود او نصارا د یو بل په دروغ ګڼلو کې رښتیني دي، خو هغوی به دوزخ ته ځي.

راهب: ستا په ټول بدن کې ستا د نوم ځای چېرته دی؟

حضرت بایزید رح: د هغه ځای ستا دوه غوږونه دي.

راهب: قسم د هغو بادونو چې ګرد الوځوي، بیا د هغو ورېځو چې پېټې اوچتوي، بیا د هغو کښتیو چې په نرمۍ چلېږي، بیا د هغو ملایکو چې له امر سره سم وېش ترسره کوي، د دې آیتونو تفسیر راته ووایه.

حضرت بایزید رح: له ((ذاریات)) نه مراد بادونه دي. له ((حاملات)) نه مراد له اوبو نه ډکې ورېځې دي. له ((جاریات)) او ((مقسمات)) نه مراد هغه پرښتې دي چې له یوه شعبانه تر بل شعبانه د انسانانو لپاره د رزق رسولو دنده ترسره کوي.

راهب: هغه څه شی دی چې د ساه اخیستلو نسبت ورته شوی خو روح نه لري؟

حضرت بایزید رح: هغه صادق سهار دی چې روح نه لري خو بیا هم تنفس پکې شته دی؛ والصبح اذا تنفس.

راهب: هغه څوارلس شیان څه دي چې له الله تعالی سره د خبرو کولو فضیلت ور په برخه دی؟

حضرت بایزید رح: اوه اسمانونه او اوه ځمکې.

راهب: هغه کوم قبر دی چې خپل مړی یې ورسره ګرځاوه؟

حضرت بایزید رح: د حضرت یونس علیه السلام کب.

راهب: هغه کومې اوبه دي چې نه له اسمانه را ورېدلې او نه له ځمکې را ايستل شوې ؟

حضرت بايزيد رح: حضرت سليمان عليه السلام چې بلقيس ته کومې اوبه لېږلې وې، هغه د اسونو د خولو اوبه وې چې نه له اسمانه ورېدلې وې او نه له ځمکې راوتلې وې.

راهب: هغه څلور شيان راوښيه چې نه د مور له خېټې پيدا شوي او نه د پلار له شا نه تېر شوي ؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت اسماعيل عليه السلام پسه. د حضرت صالح عليه السلام اوښه. حضرت ادم عليه اسلام او حوا عليها السلام.

راهب: هغه وينه چې تر ټولو مخکې په ځمکې وبهېده، د چا وه ؟

حضرت بايزيد رح: له ټولو نه مخکې د هابيل وينه وه چې د قابيل د قتل له امله په ځمکې وبهېده.

راهب: هغه څه شی دي چې خدای پيدا کړ او له پيدا کولو وروسته يې بېرته په خپله وپېره ؟

حضرت بايزيد رح: د مؤمن نفس چې خدای پيدا کړی او بيا يې په خپله اخيستی.

راهب: اې محمدي (ص)! هغه کوم غږ دی چې الله تعالی پيدا کړی او بيا يې د هغه بدي بيان کړې ؟

حضرت بايزيد رح: هغه د خره غږ دی.

راهب: هغه کوم مخلوق دی چې الله تعالی پيدا کړی او د هغه له لويوالي يې خلک وېرولي دي ؟

حضرت بایزید رح: د ښځو چل او مکر.

راهب: هغه څه شی دی چې الله تعالی پیدا کړي او په خپله یې د هغه په هکله پوښتنه هم کړې ؟

حضرت بایزید رح: د حضرت موسی علیه السلام عصا، چې خدای پیدا کړې او بیا یې په خپله د هغې اړوند پوښتنه هم کړې.

راهب: په ښځو کې تر ټولو غوره ښځې او په سیندونو کې تر ټولو غوره سیندونه کوم دي ؟

حضرت بایزید رح: حضرت حوا (ع)، خدیجة الکبری (رض)، عایشه (رض)، آسیه (ع)، فاطمة (رض)، مریم (ع)؛ او په سیندونو کې غوره د جیحون، سیحون، دجله، فرات او نیل سیندونه دي.

راهب: تر ټولو غوره غرونه او غوره ژوي کوم دي ؟

حضرت بایزید رح: په غرونو کې تر ټولو غوره غر د طور غر دی او په ژویو کې تر ټولو غوره ژوی اس دی.

راهب: ای محمدي(ص)! ووایه په دوولسو میاشتو کې تر ټولو غوره میاشت کومه یوه ده ؟ او په شپو کې تر ټولو غوره شپه کومه ده ؟ او د ((طامت)) کلمې تفسیر څه دی ؟

حضرت بایزید رح: غوره میاشت د روژې میاشت ده، په شپو کې غوره شپه د قدر شپه ده او طامت د قیامت د ورځې نوم دی.

راهب: په یوه ونه کې دوولس ښاخونه دي، په هر ښاخ کې دوولس پاڼې او په هره پاڼه کې پنځه ګلان دي، دوه ګلان لمر ته دي او په درې ګلانو سیوری غوړېدلی، ووایه چې دا څه شی دی ؟

حضرت بایزید رح: له وني مراد کال دی چې دولس میاشتې لري او هره میاشت دېرش ورځې لري. په هره ورځ کې پنځه ګلان یعنې د پنځه وخته لمنځونه، چې د ماسپښین او مازدیګر د لمر په رڼا یعنې د ورځې ترسره کېږي او د ماښام، ماخوستن او سهار درې لمنځونه په سیوري یعنې د لمر له لوېدو وروسته کېږي.

راهب: هغه څه شی دي چې کعبې ته ورسېده او د بیت الله طواف یې وکړ په داسې حال کې چې نه پکې روح شته او نه هم په هغه باندې حج فرض دی؟

حضرت بایزید رح: د حضرت نوح علیه السلام کښتۍ، کله چې د توپان په حالت کې دا کښتۍ عربو ته ورسېده نو د بیت الله طواف یې وکړ که څه هم بیت الله په اوبه کې ډوبه وو.

راهب: الله تعالی څو نبیان پیدا کړي؟ په هغو کې څو مرسل او څو نامرسل دي؟

حضرت بایزید رح: صحیح علم یې له الله تعالی سره دی خو داسې ښکاري چې یو لک او څلورویشت زره نبیان تېر شوي دي چې په هغو کې درې سوه او دیارلس مرسل او نور یې نامرسل دي.

راهب: هغه څلور شیان کوم دي چې اصل خو یې یو دی خو رنګ او خوند یې په خپلو کې توپیر لري؟

حضرت بایزید رح: دا څلور شیان سترګه، غوږ، پزه او خوله دي. د غوږ د اوبو خوند تریخ، د سترګې اوبه مالګینې، د خولې لاړې خوږې او د پزې د اوبو خوند تریو دی.

راهب: د نقیر، قطمیر او فتیل د کلمو تفسیر څرګند کړه.

حضرت بایزید رح: نقیر د خرما د زړي باندیني سپین رنګ ته وایي؛ قطمیر د زړي سپین پوستکی دی؛ فتیل د زړي په منځ کې سپین تار ته وایي.

راهب: د سبد او لبد کلمو تفسیر راته ووایه.

حضرت بایزید رح: د اوزې او پسه د وېښتانو نوم دی.

راهب: ووایه هَم او رَم د چا نوم دی؟

حضرت بایزید رح: له حضرت آدم علیه السلام نه د مخکنیو امتونو نوم دی.

راهب: ووایه خر په خپل غږ کې څه وایي؟

حضرت بایزید رح: د مالیې په اخیستونکو دې د الله تعالی لعنت وي.

راهب: د سپي غږ څه شی دی؟

حضرت بایزید رح: په دوزخیانو دې د الله تعالی د غضب له مخې هلاکت راشي.

راهب: د غویي تسبیح څه ده؟

حضرت بایزید رح: د الله تعالی سپېڅلتیا بیانوو او د هغه ستاینه هم سپېڅلې ده.

راهب: اس د جنګ په میدان کې څه وایي؟

حضرت بایزید رح: پاک دی هغه ذات چې هغه وخت زما ساتنه کوي چې خلک له یو بل سره مخېږي او په خپلو کې په جنګ اخته کېږي.

راهب: د اوښ تسبیح راوښایه.

حضرت بایزید رح: زما لپاره الله تعالی بسنه کوي. د ساتنې او ملاتړ لپاره الله بسندویه دی.

راهب: د چونګښې تسبیح څه ده؟

حضرت بایزید رح: پاک دی هغه ذات چې په دښتو او بیابانونو کې یې عبادت کېږي او د خرابیو سموونکی دی.

راهب: د بلبل په خوږ غږ کې کوم آیت دی؟

حضرت بایزید رح: سبحان الله حین تمسون و حین تصبحون؛ ژباړه: **نو د الله تسبیح کوئ کله چې ماښام کوئ او کله چې سهار کوئ.**

راهب: هغه څه شی دی چې الله تعالی وحي ور لېږلې، خو نه هغه انسان دی، نه پېری او نه پرښته؟

حضرت بایزید رح: د شاتو مچۍ.

له دې نه وروسته حضرت ابو یزید رحمة الله علیه وفرمایل که کومه بله پوښتنه دې وي نو ووایه، خو راهب نټه وکړه او ویې ویل چې بله کومه پوښتنه نه لرم. نو حضرت ابو یزید (رح) وفرمایل اوس زه غواړم له تا یوه پوښتنه وکړم: اې راهبه! ته له آسماني کتابونو خبر یې، یوازې یوه خبره راته وکړه چې د آسمان او د جنت کلي څه شی ده؟

راهب د دې پوښتنې په اورېدو حیرانه شو. حضرت ابو یزید د ګډونوالو پام ځانته ور واړاوه او ویې ویل چې ما د دومره پوښتنو ځواب ورکړ خو ستاسې راهب د یوې پوښتنې له ځوابولو هم مخ اړوي. راهب چې دا واورېدل نو ویې ویل چې زه د ځواب در کولو لپاره چمتو یم؛ خو وېرېږم چې شته خلک به زما خبره ونه مني. کله چې ګډونوالو دا خبره واورېده، نو ویې ویل چې موږ به هېڅکله هم ستا مخالفت ونه کړو. که کومه حق خبره وي، نو ښکاره یې کړه. موږ یې د منلو لپاره چمتو یو، ته زموږ مشر یې، موږ ستا اطاعت کوونکي یو، که کوم هدایت زموږ لپاره ګټور وي، نو په څرګند ډول یې وړاندې کړه. راهب وویل چې رښتیا خبره دا ده چې د جنت کلي لا اله الا الله محمد رسول الله **ده.**

ګډونوالو چې د راهب له خولې دا الفاظ واورېدل، نو ټولو د مسلمانېدو اعلان وکړ. د یهودیت ټولي نښې له منځه یو وړل شوې او د حضرت بایزید رحمة الله علیه په لاسونو ټول خلک په اسلام سر لوړي شوو. حضرت بایزید بسطامي (رح) ته الهام

وشو چې تا زموږ لپاره د یهودیت جامې اغوستې وې، موږ ستا د دې اطاعت په بدل کې ستا له امله سلګونه خلک په اسلام کې داخل کړو.

***

د حضرت بایزید بسطامي رح ځینې کیسې

کتاب: جنید و بایزید

(۱)

کله چې بایزید (رح) خښ کړی شو، نو د علي مور یې چې د احمد خضرویه رح ښځه وه، زیارت ته راغله. کله چې له زیارت نه اوزګاره شوه نو ویې ویل: تاسو پوهېږئ چې بایزید (رح) څوک وو؟ خلکو وویل چې: تاسې تر موږ ښه پوهېږئ.

هغې وویل: یوه شپه ما د کعبې طواف کاوه او د یو څه ځنډ لپاره کېناستم او ویده شوم. په خوب کې مې ولیدل چې پرښتو زه آسمان ته یو وړم. ما تر عرش لاندې یوه دښته ولیده چې اوږدوالي او پلنوالي یې هېڅ حد نه لاره، هغه ټوله دښته له ګلانو ډکه وه او د هر ګل په پاڼې لیکل شوي وو: بایزید رح ولي الله دی.

شیخ ابوسعید ابو الخیر د بایزید رح زیارت ته راغی، نو ویې فرمایل دا هغه ځای دی چې په ټوله دنیا کې چې د چا کوم شی ورک شي، هغه دې یې دلته ولټوي.

(۲)

علامه محمد اقبال رحمه الله د بایزید په اړه فرمایي:

دور ها باید که تا یک مرد حق پیدا شود   بایزید اندر خراسان یا اویس اندر قرن

(۳)

علامه اقبال رح هغه خبره په خپل یوه شعر کې راوړې ده چې د حضرت بایزید رح د سنتو د اتباع حال دا وو چې ټول ژوند یې خټکی له دې امله ونه خوړ چې له احادیثو دا خبره ور ثابته نه شوه چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم خټکی په څه ډول خوړلی. همدا کلمات د لاندیني شعر ژباړه ده:

کامل بسطام در تقلید فرد　　　اجتناب از خوردن خربوزه کرد

(۴)

بایزید به د شپې څلور رکعته لمونځ وکړ بیا به یې سلام وګرځاوه او وبه یې ویل دا لمونځ د قبلېدو وړ نه دی. بیا به یې څلور رکعته لمونځ وکړ، بیا به یې همدا وویل چې دا لمونځ د قبلېدو وړ نه وو، تر دې چې په همدې ډول به شپه پای ته ورسېده او سهار به یې الله تعالی ته زاری کولې چې ما ستا په وړاندې د ښه لمانځه ډېره هڅه وکړه خو پکې پاتې راغلم. په دې چې څنګه چې زه یم، هماغسې مې لمونځ هم دی، د همدې لپاره ما په خپلو لمونځ کوونکو بندګانو کې وشمېره.

(۵)

د یوه جومات امام له بایزید رح نه وپوښتل چې تاسې کار خو نه کوئ نو بیا خورئ او څښئ له کومه ځایه. بایزید وفرمایل لومړی ما پرېږده چې هغه لمونځ چې همدا اوس مې په تا پسې وکړ، هغه بېرته را وګرځوم، ځکه چې کوم څوک چې خپل رازق نه پېژني، د هغه تر شا لمونځ نه صحیح کېږي.

همداسې یو کس ته بایزید وفرمایل چې: کوم خدای چې سپي، پیشو او حیواناتو ته روزي ورکوي، نو آیا هغه بایزید ته رزق نه شي ورکولای؟ دغه راز یوه شخص ترې وپوښتل چې: تاسې ته رزق له کومه راځي؟

ویې فرمایل: که دا رزق نه وای، نو له اسمانه به مو نازل کړی وای.

(۶)

بایزید رح فرمایي چې: یو ځلې د دجلې سیند ته ور نږدې شوم، نو اوبه له ډېره جوشه زما هرکلي ته را پورته شوې؛ خو ما ورته وویل چې ستا دا ښه راغلاست به ما د ذرې هومره هم کبرجن نه کړي او زه خپل دېرش کلن ریاضت د تکبر له امله نه شم ضایع کولای، ځکه چې زه د کرم غوښتونکی یم نه د کرامت.

(۷)

وایي چې په سیند کې یو لړم د ډوبېدو په حال کې وو، نو بایزید له سینده را وایست خو لړم وچیچه. هغه لړم درې ځلې په سین کې ولوېد او بایزید رح هر ځل هغه را وایست او هغه لړم درې واړه واره بایزید رح وچیچه. یو شخص چې نږدې ولاړ وو ویې ویل: تاسې ډېر عجیب یاستئ، هغه تاسې چیچي او تاسې بیا هم په هغه رحم کوئ. نو ویې فرمایل چې که هغه له بدۍ څخه نه منع کېږي، نو زه له نېکۍ کولو څخه ولې را وګرځم؟

(۸)

مولانای روم رحمة الله تعالی علیه د حضرت بایزید بسطامي رح د وخت یوه کیسه بیانوي چې یوه مسلمان یوه یهودي ته د اسلام دعوت ورکړ. یهودي ورته وویل چې د کوم اسلام لور ته مې غواړې؟ که د بایزید بسطامي رح اسلام وي، نو هغه زما له وس او توانه ډېر اوچت دی چې د لاسته راوړو کوښښ یې زما د وس خبره نه ده او که اسلام هماغه دی چې ته یې عملي بېلګه یې نو ستا په پرتله زما په څېر یو عادي انسان هم غوره دی. ستا اعمال خو داسې دي چې که کوم کس د اسلام خواته مایل هم وي، ستا په لیدو به یې له اسلام نه کرکه وشي.

(۹)

یوه ورځ یوه شخص د بایزید رح لپاره یو څه منې راوړې. بایزید بسطامي رح یوه منه را واخیسته او ویې موسل او بیا یې ټولې منې په ناستو خلکو ووېشلې او بیا یې وفرمایل چې که زه د خپل نفس غوښتنې پوره کړم، نو پر هغه به مال برلاسی شي. فرمایي: ځوک چې د خپل نفس غوښتنه پوره کړي، د هغه په عمل کې به تنبلي او سستي را پیدا شي.

(۱۰)

یو ځلې حضرت بایزید رح د خپل نفس جایزه واخیسته نو ډېر چاغ یې وموند. بایزید وفرمایل: اې نفسه! زه خو په تا ډېر کم خورم، څښم او ستا هېڅ غوښتنه نه پوره کوم، نو بیا څنګه دومره چاغ شوی یې؟ هغه ځواب ورکړ چې: د هغه درناوي له امله چې تاته یې درکوي. ویې پوښتل کوم درناوی؟ نفس ورته وویل: کله چې ته بازار ته ځې نو ټول خلک تا ته ودرېږي او ستا لاسونه ښکلوي، بس زه هم په همدې خپل کار وباسم.

بایزید رح وفرمایل: ښه دا خبره ده، نو د روژې په میاشت کې یې د بازار په منځ کې دوډۍ ژوول پیل کړل. د بایزید رح د دې کار له امله خلک ورڅخه بدګمانه شوو او له هغه یې کرکه وشوه. اوس چې بایزید رح خپل نفس ته وکتل، نو ډېر ډنګر شوی وو.

(۱۱)

بایزید رح فرمایي چې: ما درې کاله مجاهده وکړه، خو علم او په هغه باندې له عمل کولو څخه مې هېڅ شی هم زیات سخت ونه موندل. دغه راز فرمایي چې: که ووینئ چې یو کس په هوا کې الوځي، نو د هغه په دې کرامت مه غولېږئ تر څو چې ونه

ګورئ چې هغه په اوامرو و نواهیو، د الله تعالی د حدودو په ساتنه او د شریعت په عملي کولو کې څنګه دی؟

****

د پیغمبر ص ځانګړنې

علامه عبدالرؤف مناوي (متوفي ۱۰۰۳هـ) لیکي چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم له بې شمېره ځانګړنو څخه یوه ځانګړنه دا هم ده چې الله تعالی په قران کریم کې د نبي کریم ص هر یو غړی مبارک بېل بېل یاد کړی دی.

الف) د پیغمبر ص د څېرې مبارکې په اړه ارشاد دی: قد نری تقلب وجهک.

ب) د سترګو په اړه یې راځي: ولا تمدن عینیک.

ج) او د ژبې مبارکې په اړه یې ارشاد دی: فانما یسرناه بلسانک.

او لاس او څټ مبارک دواړه یو ځای یاد شوي: ولا تجعل یدک مغلولة الی عنقک.

د) په همدې ډول د سینې او ملا یادونه په الم نشرح سورت کې یو ځای شوې ده: الم نشرح لک صدرک ووضعنا عنک وزرک الذی انقض ظهرک.

هـ) مبارک زړه یې په دې آیت کې یاد شوی: نزل به الروح الامین علی قلبک.

د عربو حریص

مفتي محمد تقي عثماني حفظه الله په خپل کتاب ((تراشې)) کې لیکي:

په عربو کې اشعب نومي يو شخص (متوفي ۱۵۴ه) د خپل حرص له امله ډېر زيات مشهور وو، تر دې چې لقب يې هم طامع يعنې حريص مشهور شوی وو او د حرص او لالچ په اړه بيخي يو متل ګرځېدلی وو. هر کله به چې د کوم شخص په اړه ويل کېدل چې هغه ډېر حريص دی نو وايي چې: هغه د خپل وخت اشعب دی. يا پلانکی خو له اشعب نه هم ور تېر دی. په عربي ژبه کې مې دا جملې ډېرې اورېدلې وې. خو د خطيب رح په کتاب ((د بغداد تاريخ)) کې د هغه يو څو کيسې راغلې چې د طبيعت د تازه کېدو لپاره يې دلته راوړو:

الف-: اصمعي رح وايي چې يوه ورځ ماشومان په اشعب پسې شول او ځوراوه يې، اشعب يې پر وړاندې بې وسه شو، نو ماشومانو ته يې وويل: ((هله، لاړ شئ، سالم بن عبدالله خرماوې وېشي.))

ماشومانو چې دا واورېدل نو د حضرت سالم رح د کور لور ته يې ور منډې کړې. اشعب چې دا وليدل نو په خپله يې د ماشومانو تر شا منډه پيل کړه چې څوک خبر دي؛ کېدای شي دا خبره رښتيا وي او سالم رح به په رښتيا هم خرماوې وېشي.

ب-: ضحاک وايي چې حريص اشعب د يو څو خلکو تر څنګ تېر شو چې د سودا د خرخولو کڅوړې يې جوړولې. اشعب ورته وويل: لږ لويې لويې يې جوړې کړئ!

هغوی وپوښتل چې: هغه ولې؟

اشعب ورته وويل: کېدای شي چې کوم څوک په همدې کڅوړو کې زما لپاره کومه ډالۍ راوړي!

ج-: اشعب بيا په خپله وايي چې: کله به مې چې په کومه جنازه کې ګډون وکړ او هلته به مې دوه سړي په خپلو کې په خبرو وليدل، نو تل به مې همدا احساسوله چې کېدای شي مړي به زما لپاره کوم وصيت کړی وي او دوی به په هماغه اړه خبرې کوي.

پر ماشوم امر کول

مفتي محمد تقي عثماني
کتاب: تراشې

علامه طاهر بن عبدالرشید بخاري رح لیکلي دي چې هر پلار ته پکار ده چې کله په خپل زوی امر کوي نو د صریحو الفاظو پر ځای دې داسې ووایي چې:

((زویه، که هغه فلانی کار وکړې نو ښه به وي.))

په دې چې که صراحتاً امر وکړي او مثلا وایي چې: ((داسې وکړه!)) او زوی د کوم علت له مخې هغه کار ونه کړي، نو هغه به د مور و پلار د نافرمانۍ له امله په کبیره ګناه اخته شي. حال دا چې په لومړي صورت کې دا ویره نشته.

***

په عادي خبرو کې د قرآن کریم آیتونه

حضرت عبدالله بن مبارک رح فرمایي چې: زه یو ځلې حج ته لاړم، په لاره کې مې یوه زړه ښځه ناسته ولیده چې د وړیو کمیس یې اغوستی وو او د وړیو ټادر یې په ځان کړی وو، ما سلام پرې واچاو، نو هغې ځواب راکړ: سلامٌ قولا من رب رحیم.

ما وپوښتل: الله تعالی دې پر تا رحم وکړي، ته دلته څه کوې؟

ویې ویل: من یضلل الله فلا هادی له؛ **ژباړه: څوک چې الله بې لارې کړي، هغه لره هیڅ لارښود نه وي.**

زه پوه شوم چې لاره ترې غلطه شوې. له همدې مې ترې وپوښتل: چېرته ځې؟

ويې ويل: سبحن الذی اسرای بعبده لیلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی؛ **ژباړه: پاک دی هغه ذات چې خپل بنده يې د شپې له مسجد الحرام نه مسجد الاقصی ته وې ووړ.**

زه پوه شوم چې حج يې کړی او غواړي بيت المقدس ته لاړه شي. ومې پوښتل: له کوم وخت راهيسې دلته ناسته يې؟

ويې ويل: ثلث ليال سويا؛ **ژباړه: پوره درې ورځې.**

ما وويل: له تاسره خو د خوراک هم څه نشته، خورې څه؟

ځواب يې راکړ: هو يطعمنی ويسقين؛ **ژباړه: هغه الله په ما خوري او څښي.**

ما وپوښتل: اودس په څه شي کوې؟

ويې ويل: فيتمموا صعيدا طيبا؛ **ژباړه: په پاکې خاورې تيمم وکړئ.**

ما وويل: له ما سره د خوراک يو څه شته، خورې يې؟

ځواب يې راکړ: اتمو الصيام الی اليل؛ **ژباړه: تر شپې پورې روژې بشپړې کړئ.**

ما وويل: دا خو د روژې مياشت نه ده.

ويې ويل: ومن تطوع خيرا فان الله شاکر عليم؛ **ژباړه: او کوم څوک چې په نېکۍ کې زيادت وکړي، نو الله تعالی شکر کوونکی او پوهېدونکی دی.**

ما وويل: د سفر په حالت کې خو فرض روژه پرېښودل هم روا ده.

ويې ويل: وان تصوموا خير لکم ان کنتم تعلمون؛ **ژباړه: که تاسې پوهېږئ نو روژه نيول زيات غوره دي.**

ومې ویل: ته زما غوندې ولې خبرې نه کوې؟

ځواب مې ترلاسه کړ: ما يلفظ من قول الا لديه رقيب عتيد؛ **ژباړه: انسان چې کومه خبره کوي، د هغه لپاره یوه ساتونکې پرښته وي.**

ما وپوښتل: ته له کومې قبیلې څخه یې؟

ویې ویل: لاتقف ما ليس لک به علم؛ **ژباړه: او په هغه څه پسې مه کېږه چې تاته یې پوهه نه وي.**

ومې ویل: وبښه له ما تېروتنه وشوه.

ویې ویل: لاتثريب عليكم اليوم يغفرالله لكم؛ **ژباړه: نن پر تاسو کومه پړه نشته، الله دې بخښنه درته وکړي.**

ومې ویل: که غواړې زما پر اوښې سپره شه او له خپلې قافلې سره یو ځای شه.

ویې ویل: وما تفعلوا من خير يعلمه الله؛ **ژباړه: تاسې چې هره نېکي کوئ، الله پرې پوه دی.**

خپله اوښه مې کېنوله، خو هغې له سپرېدو مخکې وویل: قل للمومنين يغضوا من ابصارهم؛ **ژباړه: مؤمنانو ته ووایه چې خپلې سترګې ښکته کړي.**

ما خپل سترګې ښکته کړې او هغې ته مې وویل: سپره شه.

خو کله چې هغه سپره شوه نو ناڅاپه اوښه وتښتېده او په دې اړ و دوړ کې د هغې جامې خیرې شوې، پر دې کار هغې وویل: ما اصابكم من مصيبة فبما كسبت ايديكم؛ **ژباړه: تاسې ته چې هر مصیبت رسېږي هغه ستاسې د اعمالو له امله وي.**

ومې ویل: لږ ودرېږه چې زه اوښه وتړم، بیا پرې سپره شه.

هغې وویل: ففهمناها سلیمن؛ **ژباړه: موږ د دې مسئلې حل سلیمان (علیه السلام) ته ور وښود.**

ما اوښه وتړله او هغې ته مې وویل: اوس پرې سپره شه. هغه سپره شوه او دا آیت یې ولوست: سبحان الذی سخرلنا هذا وما کنا له مقرنین وانا الی ربنا لمنقلبون؛ **ژباړه: پاک دی هغه ذات چې زموږ لپاره یې دا سورلۍ اېل کړه او موږ یې (رام) کوونکي نه وو او بې شکه چې موږ ټول خپل پروردګار ته ورګرځېدونکي یو.**

ما د اوښې پړی ونیو او روان شوم. ما ډېرې تېزې منډې وهلې او ورسره مې په زوره زوره چیغو باندې اوښه هم وېروله. د دې په لیدو هغې وویل: واقصد فی مشیک واغضض من صوتک؛ **ژباړه: او په خپل تګ کې له اعتدال نه کار واخله او خپل غږ دې ټیټ کړه.**

اوس زه ورو ورو روان شوم او یو څه اشعار مې زمزمه کول پیل کړو، په دې باندې هغې وویل: فاقرءوا ما تیسر من القران؛ **ژباړه: نو چې څه درته اسانه وي هماغومره ترې لولئ.**

ما وویل: ته د الله تعالی له خوا په ډېرو نېکیو نازول شوې یې.

ویې ویل: وما یذکر الا اولوالالباب؛ **ژباړه: او له دې یوازې د عقل څښتنان پند اخلي.**

له یو څه چوپتیا وروسته مې وپوښتل: مېړه لرې؟

ویې ویل: لا تسألوا عن اشیاء ان تبدلکم تسوکم؛ **ژباړه: د داسې شیانو په اړه پوښتنه مه کوئ چې که پر تاسې ښکاره شي، په تاسې بد ولګي.**

اوس زه پټه خوله شوم او تر څو چې قافله را ونه رسېده، هېڅ خبره مې هم ورسره ونه کړه. قافله نږدې راغله نو ورته مې وویل: دا ده قافله راغله، په دې کې ستا خپل څوک دي؟

ویې ویل: المال والبنون زینة الحیوة الدنیا؛ **ژباړه: مال او زامن د دنیوي ژوند ښکلاوې دي.**

زه پوه شوم چې په قافله کې یې زامن شته دي. ومې پوښتل: په دې قافلې کې د هغوی څه کار وو؟

ویې ویل: وعلمت وبالنجم هم یهتدون؛ **ژباړه: او (پیدا کړې یې دي) علامې او په ستورو سره (هم) دوی لار مومي.**

زه پوه شوم چې د دې زامن د قافلې لارښوونکي دي، نو خېمو ته مې نږدې ور وسته او ومې پوښتل: دا دی خېمې راغلې، اوس ووایه ستا (زامن) څوک دي؟

ویې ویل: واتخذالله ابراهیم خلیلا... وکلم الله موسی تکلیما... یا یحیی خذالکتب بقوة.

نو غږ مې وکړ: اې ابراهیمه، اې موسی، اې یحیی! نو لږ څنډ وروسته څو ځوانان چې د سپوږمۍ غوندې ښایسته وو، زما مخې ته راغلل.

کله چې مور ټول په ډاډه زړه کېناستو نو ښځې خپلو زامنو ته وویل: فابعثوا احدکم بورقکم هذه الی المدینة فلینظرو ایها ازکی طعاما فلیاتکم برزق منه؛ **ژباړه: خو یو کس مو لگه دغو سپینو روپیو سره ښار ته واستوئ چې وګوري کوم یوه سره ښه پاك خواړه دي نو بیا دې لگه هماغه نه څه خواړه درته راوړي.**

کله یې چې خبره واورېده، نو یو ځوان لاړ او یو څخه خواړه یې راوړل، هغه خواړه زما مخې ته هم کېښودل شو: کلوا واشربو هنیا بما اسلفتم فی الایام الخالیة؛ **ژباړه: خورئ، څښئ (ښه) په خوند سره، دهغو عملونو په بدله کې چې په تېرو ورځو کې مو وړاندې لېږلي وو.**

نور مې حوصله تنګه شوه او هلکانو ته مې وویل: ستاسې خواړه دې پر ما حرام وي، تر څو پورې چې د دې ښځې حقیقت را ونه ښایئ.

هلکانو وویل چې: زموږ د مور له څلوېښت کلو راهیسې همدا حال دی، له څلوېښتو کلو راهیسې یې له قراني ایاتو پرته بله جمله نه ده ویلې. او دا بندیز یې پر ځان له دې کبله لګولی دی چې داسې نه له ژبې یې کومه ناروا یا ناوړه خبره وشي چې د الله تعالی د خفګان سبب شي.

ما وویل: ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم.

***

په کنایه پوهېدل

کتاب: تراشې

حضرت قیس بن سعد بن عباده رض معروف صحابي دی او تر اوږدې مودې پورې د مصر والي وو. موسی بن عقبه رح فرمایي چې یوه ورځ یوه زړه ښځه هغه ته راغله او ویې ویل: زه شکایت لرم چې زما په کور کې مږیان او چینجیان ډېر کم دي.

حضرت قیس وفرمایل چې: څومره ښه کنایه وه، د دې کور له ډوډۍ، غوښې، غوړو او خرماوو ور ډک کړئ.

***

په لمانځه کې هېر شوی ځای وریاد شو

کتاب: تراشې

یو ځلې یو شخص امام ابو حنیفه رح ته راغی او ویې ویل چې ډېره موده وشوه، ما خپل مال یو ځای خښ کړی وو، اوس مې هغه ځای په یاد نه دی، کومه لاره را وښایئ.

امام صاحب ورته وویل چې دا د فقهې کومه خبره نه ده، خو یوه لاره به دروښیم، کور ته لاړ شه او نن ټوله شپه لمونځ وکړه، هیله ده چې ان شاء الله هغه ځای به در په یاد شي.

هغه کس لاړ. لا تر اوسه د شپې څلورمه برخه تېره شوې وه چې هغه ځای ور یاد شو. نوموړی کس راغی او امام ابو حنیفه رح ته یې دا خبره وکړه. نو هغه مبارک ورته وفرمایل چې: زما فکر هم همدا وو چې شیطان به تا ټوله شپه لمونځ کولو ته پرې نه ږدي، خو تا ته په کار وو چې د ځای له یادېدو وروسته دې هم ټوله شپه لمونځ کړی وای او په دې ډول به دې د الله تعالی شکر پر ځای کړی وو.

***

د اما ابو حنیفه خوب

کتاب: تراشې

په څلور رکعته لمونځ کې کله چې په دوهم رکعت کې کېني نو یوازې التحیات ویل کېږي، درود نه لوستل کېږي. د امام ابو حنیفه مسلک دا دی چې که کوم شخص

په تېروتنې سره د دوهم رکعت په ناسته کې له التحيات وروسته تر اللهم صلی علی محمد پورې ولولي، نو پر هغه د سهوې سجده واجبېږي.

په همدې اړوند د امام صاحب يوه کيسه ده او هغه دا چې يو ځلې امام صاحب په خوب کې نبي کريم صلی الله عليه وسلم وليد، پيغمبر ص ترې وپوښتل چې: کوم شخص چې پر ما درود لولي، ته پر هغه د سهوې سجده څنګه واجبولای شې؟

امام ابو حنيفه رح ځواک ورکړ چې: د دې لپاره چې هغه پر تاسې په هېره کې درود لوستی دی.

پيغمبر ص د امام صاحب دا ځواب خوښ کړ. (البحر الرائق، ص ۱۰۵، ج ۲)

***

د خدای قدرت

کتاب: تراشې

جان وليم کلاټس نومیالی مقاله ليکونکی ليکي چې: د ګل يو خاص ډول دی چې (Jack in the pulpoint) نومېږي. په دې بوټي کې د ګلانو غوټۍ دوه ډوله وي: نر او ماده. په دې بوټي کې وړې وړې پيالې ته ورته نباتي کړۍ وي او د همدې کړيو په منځ کې ګلان وده کوي او دباندې راوځي. د نورو بوټو په څېر په دې کې هم د ګلانو وده د نر او مادې له يو ځای کېدو څخه کېږي، خو په دې بوټو کې د القاح يو عجيب او نادر نظام وجود لري. دلته نر او ماده نېغ په نېغه نه يو ځای کېږي بلکې دا القا د ډېرو وړو مچيو له لارې سرته رسېږي. هغه داسې چې د بوټي نباتي کړۍ له پورته نه پراخې وي خو د دننه له خوا تنګې وي. وړه مچۍ د نر بوټي په دې کړيو کې ننوتل غواړي، خو کله چې منځ ته ورسېږي هلته ونښلي. يو خو له وړاندې څخه لا لاره تنګه وي، بله دا چې څنګه مچۍ د کوم نر بوټي کړۍ ته ور ننوځي، د هغه کړۍ

په پورتنۍ برخه کې د موم غوندې مواد د دننه لور ته ښوییدل پیل شي چې د کړۍ دیوالونه پرې وتړل شي. اوس دا مچۍ نه د مخته تګ لاره لري او نه هم د شاته تګ، د همدې لپاره هغه په خپل ځای کې د لېونتوب په حالت کې تاوېږي راتاوېږي. د دې لېونۍ تاوېدا له امله د بوټي تناسلي ذرې د مچۍ په بدن پورې ونښلي. او څنګه چې دا کار بشپړ شي نو د کړۍ له پورتنۍ برخې نه موم ته ورته موادو راوتل ودرېږي. د موم له امله د بوټي پورتنۍ برخه یو څه سخته شوې وي، خو له یو څه کوښښ وروسته مچۍ دباندې را ووځي.

له دې وروسته همدا مچۍ د کوم ماده بوټي کړۍ ته په هماغه ډول ور ننوځي، خو د ښځینه بوټي په حلقو کې دا خاصیت دی چې هغه مچۍ له ور ننوتو وروسته دباندې را وتو ته نه پرېږدي، مچې چې دننه لاړه شي نو د تل لپاره همالته بندي شي، تر دې چې مرګ ورته راشي، له مړینې یو څه وخت مخکې هغه د دباندې را وتلو وروستۍ هلې ځلې کوي، په دې کې هغه د نر بوټي تناسلي ذرات ښځینه بوټي ته انتقال کړي او د تناسل دا عمل بشپړ شي.

دا یوه عجیبه معامله ده چې د نر بوټي حلقه لومړی مچۍ ته د ورننوتو موقع ورکوي، بیا هغه راګیره کړي او وروسته بیا د وتلو موقع هم ورکوي. د دې پر عکس ښځینه بوټی یې له ګیرولو وروسته د وتلو موقع نه ورکوي. فتبارک الله احسن الخالقین.

مضمون نګار د دې پېښې له بیانولو وروسته لیکي:

((آیا دا ټولې نښې د الله تعالی په وجود دلالت نه کوي؟ زموږ د عقلونو لپاره دا تصور کول بیخي ستونزمنه ده چې دا عجیب او غریب نظام یوازې یوه حادثاتي کارنامه ده. دا منل حتمي دي چې دا ټول د مستحکم پلان او د بشپړ قدرت پایله ده. (الله یتجلی فی عصر العلم ص ۵۱)

***

د ځینوو صحابوو له خوا ازاد شوي بندیان

کتاب: تراشې

نواب صدیق حسن خان صاحب رحمة الله علیه د النجم الوهاج په حواله د ځینو صحابوو له لوري د آزاد شویو غلامانو شمېر په لاندې ډول را اخیستی دی:

نوم	د بندیانو شمېر
حضرت عایشه رض	۶۹
حضرت عباس	۷۰
حضرت حکیم بن حزام رض	۱۰۰
حضرت عبدالله بن عمر رض	۱۰۰۰
حضرت عثمان غني رض	۲۰
حضرت ذوالکلاع حمیری رض	۸۰۰۰
حضرت عبدالرحمن بن عوف رض	۳۰،۰۰۰ (یوازې په یوه ورځ کې)

له دې په ډاګه کېږي چې یوازې اوو صحابوو ۳۹ زره ۲ سوه ۵۹ مریيان خوشی کړي او ښکاره ده چې د نورو زرګونو صحابوو ازاد کړي غلامان په دې لړلیک کې شامل نه دي.

***

ځیرکتیا

د قاضي ایاس په اړه ابراهیم بن عرزوق بصري رح بیانوي چې: مخکې له دې چې ایاس بن معاویه رح قاضي شي، یوه ورځ موږ ورسره ناست وو. په دې وخت کې یو کس راغی او مخامخ په یوه لوړ ځای کېنوست او لارویانو ته یې ځیر ځیر کتل پیل

کړل. لږ څنډ وروسته، هغه سړی له خپل ځایه را پورته شو او په یوه لاروي پسې ورغی. او د هغه خبرې ته له کتلو وروسته بېرته راغی او په خپل پخواني ځای کېنوست. ایاس بن معاویه رح هغه ته وکتل او ویې ویل:ووایئ دا سړی څه غواړي ؟

خلکو وویل: تاسې یې ووایئ ؟

ایاس بن معاویه رح: دا سړی ماشومانو ته درس ورکوي او په یوه سترګه ړوند غلام یې ورک شوی دی، د هغه په لټون پسې راوتی دی.

د نوموړي پر دې خبره له موږ نه یو کس پاڅېد او له هغه سړي یې پوښتنه وکړه: تاسې د څه شي په لټه کې یاست ؟

هغه وویل: زما یو غلام ورک شوی دی، د هغه په لټه کې یم.

ترې ویې پوښتل: هغه غلام څنګه وو ؟ هغه د خپل غلام ډېرې ځانګړنې وښودې او په آخر کې یې وویل چې یوه سترګه یې هم نشته.

ویې پوښتل: ستا دنده څه ده ؟

ویې ویل: ماشومانو ته درس ورکوم.

موږ حیرانه شوو او له ایاس رح نه مو وپوښتل چې: تاسې په دې ټولو خبرو څنګه پوه شوئ ؟

ایاس بن معاویه رح وفرمایل: کله چې دا شخص دلته راغی، نو ومې لیدل چې دی د ځان لپاره د یوه مناسب ځای په لټه کې وو. او په پای کې یې داسې ځای وټاکه چې په دې ساحه کې تر ټولو لوړ وو. ما د ده حالت ته چې وکتل نو د شاهي کورنۍ غړی راته ښکاره نه شو. نو ما فکر وکړ چې داسې بل څوک کېدای شي چې د پاچاهانو غوندې ناسته یې خوښېږي ؟ له ډېر چورت وروسته مې فکر ته راغلل چې دا خوی

يوازې د ماشومانو په ښوونکي کې وي. له دې نه پوه شوم چې دا شخص ښوونکی دی.

موږ وپوښتل: او د غلام په کیسې څنګه پوه شوئ؟

ایاس رح ځواب ورکړ: په همدې وخت کې دې کس د یوه معمولي حیثیت لرونکي داسې لاروي د څېرې په لیدو پسې ورغی چې یوه سترګه یې نه وه. نو پوه شوم چې دی خپل غلام لټوي او غلام یې هم په یوه سترګه ړوند دی.

***

امام ابو حنیفه رح او یو اعرابي

یحیی بن جعفر رح فرمایي چې: امام ابو حنیفه رح ماته خپله یوه کیسه وکړه. امام رح فرمایي چې: یو ځلې مې په دښته کې اوبو ته ډېره سخته اړتیا شوه. یو اعرابي راغی. له هغه سره د اوبو یوه کوزه وه. له هغه نه مې اوبه وغوښتې، خو هغه د اوبو له راکولو انکار وکړ او ویې ویل چې په پنځو درهمو یې دربانديې پلورم. ما پنځه درهمه ورکړل او کوزه مې ترې واخیسته.

بیا مې هغه ته وویل چې: د وریشو ډوډۍ ته دې زړه کېږي؟

هغه وویل: راوړه.

ما هغه ډوډۍ ورته ورکړه چې د زیتون په غوړیو ښه غوړه شوې وه. هغه ښه په ماړه نس وخوړه. دا ځل هغه تږی شو.

راته ویې ویل چې: یوه پیاله اوبه راکړه.

ما ورته وویل چې: په پنځه درهمه یې درکوم، له هغه نه یې په کم نرخ نه درکوم او په دې ډول هغه اړ شو چې زما پنځه درهمه بېرته راکړي. (کتاب الاذکیا ابن جوزی ۱۱۰)

***

پای

Download from:aghalibrary.cm